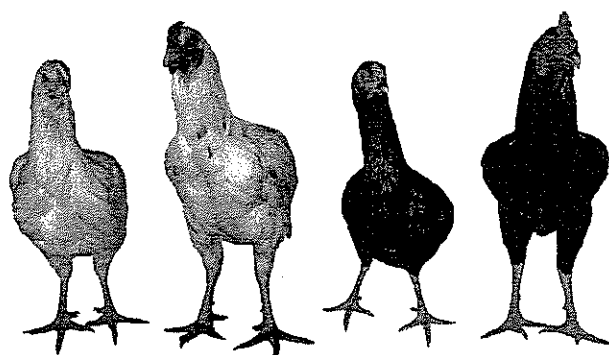

คู่มือ การเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

“อร่อยจั่งเหมือนไก่ไทย โตทันใจเหมือนไก่ฝรั่ง”

จัดทำโดย

คณะผู้วิจัย

โครงการ “การสร้างสายพันธุ์ ‘ไก่เนื้อโคราช’ เพื่อการผลิตเป็นอาชีพวิสาหกิจชุมชน”

กลุ่มท่านา
ตำบลลาดบัวขาว

เมษายน 2557

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 2

ในการจัดพิมพ์คู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชในครั้งแรกนั้น ถือว่าเป็นคู่มือฉบับเริ่มต้น ซึ่งมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรรุ่นบุกเบิก ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรบ้านห้วยตะเคียน ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา และกลุ่มสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ได้ใช้เป็นแนวทางในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชให้ประสบผลสำเร็จ ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้นำไก่เนื้อโคราชไปใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน จึงได้นำผลงานวิจัยมาขยายผลเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรและของประเทศ โดยการลงทุนจัดตั้งฟาร์มพ่อ-แม่พันธุ์สำหรับผลิตลูกไก่เนื้อโคราช และในต้นปี พ.ศ. 2557 ที่ผ่านมา สามารถผลิตลูกไก่เนื้อโคราชให้แก่เกษตรกรที่สนใจเลี้ยงได้ถึงเดือนละมากกว่า 30,000 ตัว (จากเดิมที่โครงการวิจัยสามารถผลิตได้เพียงเดือนละประมาณ 3,000 ตัว) ปัจจุบันได้มีกลุ่มผู้เลี้ยงไก่เนื้อโคราชขยายตัวมากขึ้นทั่วทั้งจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง และกำลังรวมตัวกันเป็นเครือข่ายผู้ผลิตไก่เนื้อโคราช ประกอบกับทีมนักวิจัยได้มีข้อมูลเกี่ยวกับไก่เนื้อโคราชเพิ่มขึ้น เห็นควรที่จะได้ปรับปรุงเนื้อหาในคู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช จึงเป็นที่มาของการจัดพิมพ์คู่มือในครั้งนี้

ทีมนักวิจัยหวังว่าคู่มือฉบับปรับปรุงนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชเพื่อเป็นอาชีพ แต่อย่างไรก็ตามคู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชฉบับนี้ยังจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาต่อไปอีก โดยอาศัยข้อมูลจากงานวิจัยที่ยังคงดำเนินการอยู่ในโครงการวิจัย “การสร้างสายพันธุ์ ‘ไก่เนื้อโคราช’ เพื่อการผลิตเป็นอาชีพวิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 2” ควรรู้กันไปกับข้อมูลที่สะท้อนกลับมาจากการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชเป็นอาชีพของเกษตรกร เพื่อที่ทีมนักวิจัยจะได้นำมาปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้คู่มือฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรผู้ผลิตไก่เนื้อโคราชเป็นอาชีพ

วิฑธวัช โมพี

บรรณาธิการ

15 เมษายน 2557

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 1

คู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชฉบับนี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลี้ยงไก่ของกลุ่มเกษตรกรบ้านทับตะเคียน ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา และกลุ่มสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม โดยกลุ่มแรกนั้นถือว่าเป็นกลุ่มบุกเบิกที่รับพันธุ์ไก่เนื้อโคราชไปใช้เพื่อพัฒนาเป็นเครื่องมือประกอบอาชีพและมีความตั้งใจที่จะพัฒนารูปแบบของกลุ่มไปเป็นวิสาหกิจชุมชนในที่สุด ส่วนกลุ่มหลังเป็นกลุ่มสหกรณ์ที่ถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของกลุ่มที่รับเอาไก่เนื้อโคราชไปขยายผลเพื่อประกอบเป็นอาชีพ ทีมนักวิจัยหวังว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เลี้ยงไก่ดังกล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตามคู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชฉบับนี้ ถือเป็นฉบับเริ่มต้น นั้นหมายความว่าจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาคู่มือฉบับนี้ต่อไปอีก โดยอาศัยข้อมูลและเสียงสะท้อนจากผู้เลี้ยงทั้งสองกลุ่ม เพื่อที่ทีมนักวิจัยจะได้นำมาปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้คู่มือฉบับนี้เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้เป็นคู่มือที่มีประสิทธิภาพต่อผู้เลี้ยงไก่เนื้อกลุ่มอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต ทีมนักวิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กนก ผลสารักษ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้เป็นที่ปรึกษาและแนะนำในการเขียนคู่มือฉบับนี้ขึ้นมา

วิฑธวัช โนนพิ

บรรณาธิการ

2 เมษายน 2555

สารบัญ

	หน้า
คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 2	ก
คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 1	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	จ
ความเป็นมาของ “ไก่เนื้อโคราช”	1
ลักษณะทางเศรษฐกิจของไก่เนื้อโคราช	7
ปัจจัยที่มีผลทำให้การเลี้ยงไก่เนื้อโคราชประสบผลสำเร็จ	10
การวางผังฟาร์มและโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อโคราช	12
ขนาดพื้นที่ของโรงเรือนกับจำนวนไก่	14
วงรอบของการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช	14
การเตรียมโรงเรือนสำหรับเลี้ยงไก่	15
การเตรียมรับลูกไก่	16
การจัดการระยะกกและระยะไข่เล็ก	17
การให้แสงสว่าง	20
การให้อาหารและน้ำ	20
การให้วัคซีนป้องกันโรค	25
การจัดเก็บข้อมูลภายในฟาร์ม	27

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สมรรถนะการเจริญเติบโตของไก่เนื้อโคราช	9
2	สมรรถนะการผลิตของไก่เนื้อโคราช ที่น้ำหนักตัว 1.3 กิโลกรัม	9
3	ต้นทุนการผลิตไก่เนื้อโคราช ที่น้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม	9
4	ส่วนประกอบของวัตถุดิบอาหารในสูตรอาหารไก่เนื้อ	22
5	ปริมาณการให้อาหารไก่เนื้อโคราช เพื่อให้ได้น้ำหนักตัวประมาณ 1.2-1.3 กิโลกรัม	24
6	โปรแกรมการให้วัคซีนสำหรับไก่เนื้อโคราช	26

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	พิธีลงนามความร่วมมือโครงการวิจัย “การสร้างสายพันธุ์ ‘ไก่เนื้อโคราช’ เพื่อการผลิตเป็นอาชีพวิสาหกิจชุมชน” เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	2
2	คู่ผสมระหว่าง “แม่พันธุ์ มทส.” กับ “พ่อพันธุ์เหลืองหางขาว” สำหรับการผลิต “ไก่เนื้อโคราช”	3
3	กิจกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช ที่หมู่บ้านซับตะเคียน ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา	3
4	พิธีลงนามความร่วมมือโครงการวิจัย “การสร้างสายพันธุ์ ‘ไก่เนื้อโคราช’ เพื่อการผลิตเป็นอาชีพวิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 2” เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2555 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	4
5	ฟาร์มพ่อ-แม่พันธุ์ สำหรับผลิตลูกไก่เนื้อโคราช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	6
6	ภาพอนาคตของเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่เนื้อโคราช	7
7	การจัดวางตำแหน่งของไก่เนื้อโคราชเปรียบเทียบกับไก่สายพันธุ์ทางการค้าและไก่พื้นเมือง	8
8	พันธุ์กรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการให้ผลผลิตของไก่	10
9	ตัวอย่างการวางผังฟาร์มสำหรับเลี้ยงไก่เนื้อโคราช	12
10	ตัวอย่างโรงเรือนแบบจั่วชั้นเดียวสำหรับเลี้ยงไก่เนื้อโคราช	13
11	วงรอบในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช 1 รุ่น	14
12	การจัดวางอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำในวงกบ	17
13	การกระจายตัวของลูกไก่ในสภาพการกกที่แตกต่างกัน	18
14	การขยายพื้นที่ในการเลี้ยงไก่ตั้งแต่อายุ 1 วันจนกระทั่งเต็มเล้า	19
15	การจัดวางอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำในโรงเรือนเลี้ยงไก่	24

ความเป็นมาของ “ไก่อเนื้อโคราช”

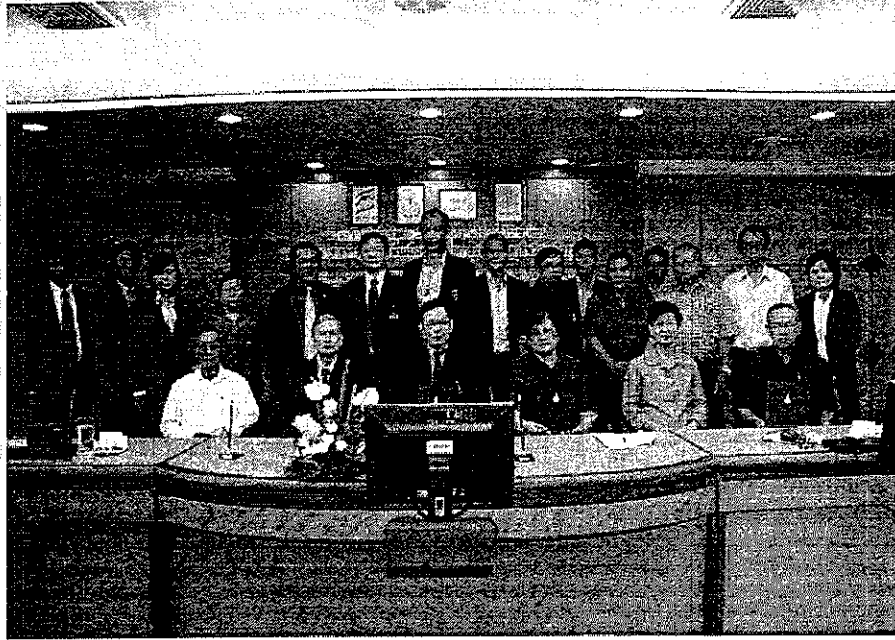
การเจริญเติบโตของประชากรโลก และความต้องการอาหารที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้การผลิตในภาคการเกษตรถูกเปลี่ยนไปเป็นการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น แพงขึ้น และเงินทุนมากขึ้น อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาชีพที่เคยเป็นของเกษตรกรถูกเปลี่ยนไปเป็นอาชีพของกลุ่มคนที่มีเงินทุนสูงและมีความสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่แพงกว่า การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่ดี ทำให้ประเทศก้าวเข้าสู่การเป็นครัวของโลก ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพในวงกว้าง อย่างไรก็ตามอีกด้านหนึ่งของผลกระทบนี้ได้เกิดขึ้นแล้วเช่นกัน การขาดแคลนอาชีพที่เกษตรกรจะสามารถเข้าถึงได้อย่างมีอิสระ และเป็นเจ้าของในอาชีพนั้นๆ อย่างแท้จริง ทำให้เกษตรกรขาดโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง สร้างตนเองให้มีความสามารถ มีความเข้มแข็งในการแข่งขันทางการผลิตและการค้า คือผลกระทบหนึ่งก็ตามมา ดังนั้นการสร้างหรือพัฒนาเครื่องมือในการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกร จึงเป็นประเด็นสำคัญที่นักวิจัยด้านเกษตรต้องช่วยกัน เพื่อสร้างหรือพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

“ไก่อเนื้อโคราช” เป็นเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพให้กับกลุ่มเกษตรกรของประเทศ โดยมุ่งหวังว่าเทคโนโลยีนี้จะสามารถสร้างอาชีพที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของเกษตรกร สร้างเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งในการแข่งขันทั้งทางการผลิตและการค้า เป็นเกษตรกรยุคใหม่ที่มีพื้นที่ในการทำอาชีพเป็นของตนเอง เป็นเกษตรกรยุคใหม่ที่สามารถยืนได้อย่างสง่างามด้วยความสามารถของตนเองบนเวทีของประเทศและของอาเซียน

ไก่อเนื้อโคราชมียุคเริ่มค้นจากโครงการวิจัย “การสร้างสายพันธุ์ ‘ไก่อเนื้อโคราช’ เพื่อการผลิตเป็นอาชีพวิสาหกิจชุมชน” ซึ่งเป็นโครงการภายใต้ความร่วมมือกันของ 4 หน่วยงาน ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส.) ในบทบาทของผู้สนับสนุนการศึกษาวิจัยและพัฒนาไก่อสายพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์เพื่อใช้ในการผลิตไก่อเนื้อโคราช สนับสนุนงบประมาณและนักวิจัย
2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในบทบาทของผู้สนับสนุนงบประมาณ และผู้ทรงคุณวุฒิในการให้คำแนะนำและประเมินโครงการวิจัย
3. กรมปศุสัตว์ ในบทบาทของผู้สนับสนุนพ่อพันธุ์ไก่อเหลืองหางขาว และนักวิจัย
4. กลุ่มทำนา ตำบลลาดบัวขาว ในบทบาทของผู้รับพันธุ์ไก่อไปใช้เพื่อพัฒนาเป็นเครื่องมือประกอบอาชีพในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีกลุ่มนำร่องอยู่ที่หมู่บ้านซับตะเคียน ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

ทั้งนี้ได้มีการลงนามความร่วมมือในการวิจัย เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2552 (ภาพที่ 1)

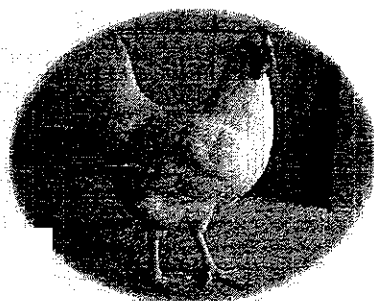

ภาพที่ 1 พิธีลงนามความร่วมมือโครงการวิจัย “การสร้างสายพันธุ์ ‘ไก่เนื้อโคราช’ เพื่อการผลิตเป็นอาชีพ
วิสาหกิจชุมชน” เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

โดยมีเป้าหมายของโครงการวิจัย ดังนี้คือ

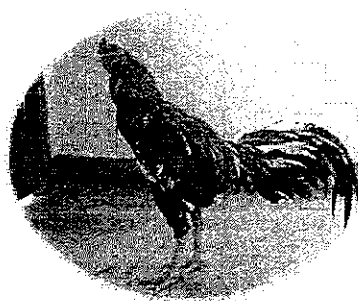
1. ได้สายพ่อพันธุ์ไก่เนื้อ ชื่อ “ไก่เหลืองโคราช” ซึ่งมีต้นพันธุ์มาจากไก่เหลืองหางขาว ที่จดทะเบียนพันธุ์โดยกรมปศุสัตว์ในนาม “ไก่เหลืองหางขาวกบินทร์บุรี” และได้รับความอนุเคราะห์จากกรมปศุสัตว์ให้นำลูกไก่บางส่วนมาพัฒนาพันธุ์ต่อให้เป็นไก่เหลืองโคราช
2. ได้สายแม่พันธุ์ไก่เนื้อ ชื่อ “ไก่แม่ มทส.” ซึ่งมีคุณสมบัติของสายแม่พันธุ์ไก่เนื้อที่ครบถ้วน คือมีความสามารถในการให้ไข่ที่มากพอที่จะทำให้ต้นทุนลูกไก่ต่อตัวต่ำในระดับที่สามารถแข่งขันได้ และให้ลูกที่มีการเจริญเติบโตที่รวดเร็ว
3. ได้ไก่เนื้อลูกผสมพื้นเมือง ชื่อ “ไก่เนื้อโคราช” ซึ่งมีคุณสมบัติของไก่เนื้อที่มีการเจริญเติบโตที่รวดเร็วกว่าไก่พื้นเมือง แต่มีรสชาติของเนื้อใกล้เคียงกับไก่พื้นเมือง
4. เกษตรกรสามารถใช้ไก่ทั้งหมดนี้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพในระดับของวิสาหกิจชุมชน โดยรูปแบบของอาชีพอาจเป็นในรูปของผู้ผลิตลูกไก่เนื้อ หรือผู้ผลิตไก่เนื้อขุน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของเกษตรกร

เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นในระยะ 3 ปีแรก (พฤศจิกายน 2552 – ตุลาคม 2555) โครงการวิจัยได้
ได้ลูกผสมที่มีความเหมาะสมในการจะนำไปพัฒนาเป็นไก่สายแม่พันธุ์ และในสายพ่อพันธุ์ได้ฝูงไก่เหลือง
หางขาวที่อยู่ระหว่างการคัดเลือกเพื่อพัฒนาไปเป็นไก่สายพ่อพันธุ์ที่มีความจำเพาะกับสายแม่พันธุ์ที่
พัฒนาขึ้นจากโครงการนี้ เพื่อผลิตลูกผสม “ไก่เนื้อโคราช” ที่มีการเจริญเติบโตที่รวดเร็วกว่าไก่พื้นเมืองแต่
มีรสชาติของเนื้อใกล้เคียงกับไก่พื้นเมือง (ภาพที่ 2)

“แม่พันธุ์ มทส.”

X

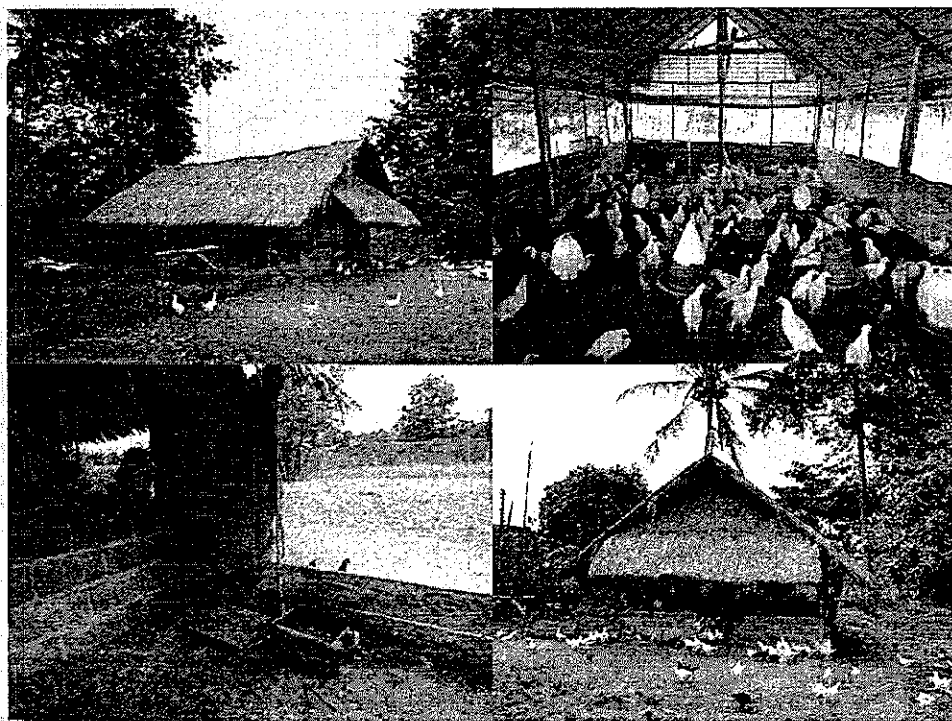

“พ่อพันธุ์เหลืองหางขาว”

“ไก่เนื้อโคราช”

ภาพที่ 2 คู่ผสมระหว่าง “แม่พันธุ์ มทส.” กับ “พ่อพันธุ์เหลืองหางขาว” สำหรับการผลิต “ไก่เนื้อโคราช”

ภาพที่ 3 กิจกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช ที่หมู่บ้านซบตะเคียน ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

เมื่อไก่เนื้อโคราชไปให้กลุ่มเกษตรกร (กลุ่มเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ บ้านซับตะเคียน ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา) ได้ทำการเลี้ยง (ภาพที่ 3) ปรากฏว่าไก่เนื้อโคราชได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคและกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เป็นอย่างดี เนื่องจากเนื้อมีรสชาติอร่อยใกล้เคียงไก่พื้นเมือง แต่มีประสิทธิภาพการผลิตดีกว่าไก่พื้นเมือง ใช้ระยะเวลาเลี้ยงสั้นกว่าไก่พื้นเมือง ทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถแข่งขันกับตลาดได้ และมีกำไรจากกิจกรรมนี้

เมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัยในระยะที่ 1 ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้มีความเห็นตรงกันที่จะพัฒนาไก่เนื้อโคราชให้เป็นอาชีพของเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้มีการลงนามความร่วมมือในระยะที่ 2 เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2555 มีระยะเวลาวิจัย 3 ปี (พฤศจิกายน 2555 – ตุลาคม 2558) (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 พิธีลงนามความร่วมมือ โครงการวิจัย “การสร้างสายพันธุ์ ‘ไก่เนื้อโคราช’ เพื่อการผลิตเป็นอาชีพวิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 2” เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2555 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

โดยโครงการวิจัย ระยะที่ 2 นี้ คณะผู้วิจัยจะได้ดำเนินการในส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

- การพัฒนาพันธุกรรมไก่เนื้อโคราชให้มีความสามารถด้านสมรรถนะการผลิตที่ดีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ยังคงคงรสชาติที่อร่อยและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคไว้ให้ได้
- การพัฒนาพันธุกรรมของไก่สายแม่พันธุ์ มพส. โดยเน้นในการเพิ่มผลผลิตไปเพื่อลดต้นทุนการผลิตลูกไก่ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กลุ่มเกษตรกรที่มีอาชีพเป็นผู้ผลิตลูกไก่จำหน่าย มีความเข้มแข็ง
- การพัฒนาอาหารไก่และการจัดการเลี้ยงไก่ เพื่อช่วยเสริมสมรรถนะการผลิตของไก่ เพิ่มความอร่อยของเนื้อไก่ และทำให้เนื้อไก่เป็นเนื้อเพื่อสุขภาพ และใช้เป็นจุดขาย

- การพัฒนาด้านการแปรรูปเนื้อไก่เพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเน้นการเพิ่มช่องทางการตลาด และเป็นการเพิ่มมูลค่าของไก่

- การสร้างการรับรู้ของตัวไก่และผลิตภัณฑ์ เพื่อประโยชน์ในด้านการตลาด

- การศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานการเลี้ยง การจัดการไก่เนื้อ ไก่เนื้อโคราช และไก่ฟอ-แม่พันธุ์ ที่มีความเหมาะสมสำหรับตัวไก่และกลุ่มเกษตรกร

ทั้งนี้เพื่อให้ไก่ที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่เข้มแข็งในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกกลุ่มเกษตรกรนาร่อง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มเกษตรกรจัดตั้ง คือกลุ่มเกษตรกรบ้านซับตะเคียน อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา และกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มเกษตรกรภายใต้การจัดการบริหารของสหกรณ์การเกษตรก้นทรวงวิชัย อ.ก้นทรวงวิชัย จ.มหาสารคาม โดยมีเหตุผลว่ากลุ่มเกษตรกรซับตะเคียนเป็นตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรจัดตั้งของประเทศ และกลุ่มสหกรณ์การเกษตรก้นทรวงวิชัยเป็นตัวแทนของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรของประเทศ ซึ่งจะใช้เกษตรกรทั้งสองกลุ่มนี้เป็นกรณีศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระดับประเทศ

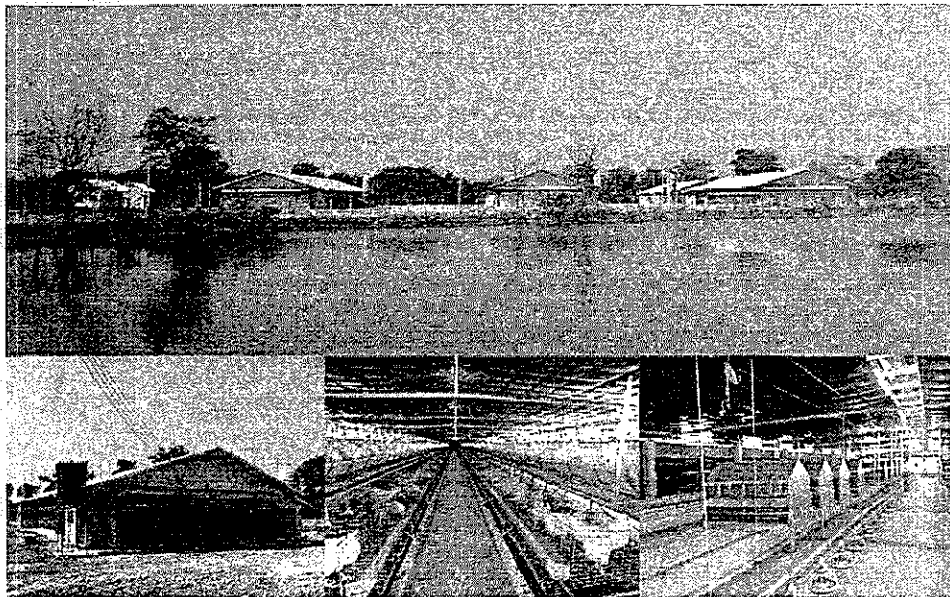
ในอนาคตเมื่อโครงการวิจัยสิ้นสุดลง คณะผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในระดับต่างๆ ดังนี้

1. ระดับองค์กร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีจะได้ไก่สายพันธุ์ (สายพันธุ์เหลืองโคราช) ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองไทย 100% ที่พัฒนาพันธุ์กรรมให้มีความจำเพาะกับไก่สายแม่พันธุ์ (สายพันธุ์ มทส.) ที่มีความโดดเด่นในเรื่องผลผลิตไข่ ไก่ฟอ แม่พันธุ์นี้ใช้ในการผลิตไก่เนื้อลูกผสมพื้นเมือง (ไก่เนื้อโคราช) ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้แก่ประเทศหรือในอาเซียน โดยเฉพาะอาหารที่เป็นแหล่งโปรตีนจากเนื้อไก่ เนื่องจากโครงการนี้จะสร้างและรักษาปู-ค่าพันธุ์ของไก่ มทส. และไก่เหลืองโคราชไว้เพื่อผลิตฟอ-แม่พันธุ์ที่ใช้ในการผลิตไก่เนื้อโคราช โดยมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ดูแลและพัฒนาต่อไปในอนาคต และยังส่งเสริมให้ฟาร์มวิจัยนี้เป็นฟาร์มปฏิบัติการในระดับปริญญาตรี และแหล่งการทำวิจัยของนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกแบบครบวงจร

2. ระดับท้องถิ่น จะได้เครื่องมือในการประกอบอาชีพใหม่อย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งระบบผูกขาดจากบริษัท มีทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคเนื้อไก่มากขึ้น ส่งเสริมการบริโภคเนื้อสัตว์ที่เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ

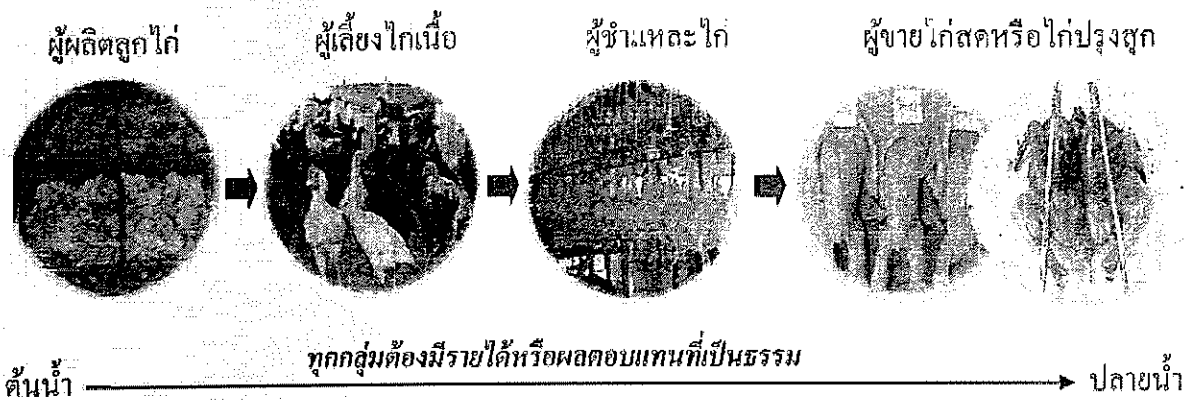
3. ระดับประเทศ จะสามารถรักษาพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทยไว้โดยการนำพันธุ์กรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคการผลิต ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน การได้บุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่งผลให้ประเทศมีความมั่นคงทางด้านการผลิตอาหารประเภทโปรตีนจากเนื้อไก่มากยิ่งขึ้น ได้ชุดความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ที่พัฒนาจากการนาร่องให้กับกลุ่มเกษตรกรของโครงการ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสร้างหรือการพัฒนาอาชีพให้แก่กลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ของประเทศ

จากวิสัยทัศน์ที่ว่า “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นเลิศ และเป็นที่ยิ่งของสังคม” มหาวิทยาลัยฯ ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้นำไก่อเนื้อโคราชไปใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน จึงได้นำเอาผลงานวิจัยมาขยายผลเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรและของประเทศ โดยในช่วงกลางปี พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยฯ ได้อนุมัติงบประมาณในการจัดตั้งฟาร์มพ่อ-แม่พันธุ์ ทั้งสายพ่อ (เหลืองหางขาว) และสายแม่ (มทส.) สำหรับผลิตลูกไก่อเนื้อโคราช และในต้นปี พ.ศ. 2557 ฟาร์มแห่งนี้สามารถเริ่มดำเนินการได้ (ภาพที่ 5) โดยสามารถผลิตลูกไก่อเนื้อโคราชให้แก่เกษตรกรที่สนใจเลี้ยงได้ถึงเดือนละมากกว่า 30,000 ตัว (จากเดิมที่โครงการวิจัยสามารถผลิตได้เพียงเดือนละประมาณ 3,000 ตัว) นอกจากนี้ทางจังหวัดนครราชสีมาได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการวิจัยนี้ จึงได้บรรจุโครงการไก่อเนื้อโคราช ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2557-2560 เพื่อให้ไก่อเนื้อโคราชเป็นอาชีพของคนโคราชต่อไป

ภาพที่ 5 ฟาร์มพ่อ-แม่พันธุ์ สำหรับผลิตลูกไก่อเนื้อโคราช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

วันนี้ไก่อเนื้อโคราชได้กลายเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของกลุ่มเกษตรกรที่หมู่บ้านชัยตะเคียน อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา และกลุ่มเกษตรกรของสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัยไปแล้ว และกำลังขยายการผลิตไปยังกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจทั่วทั้งจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง และในอนาคตคาดว่าจะสามารถกระจายไปยังเกษตรกรทั่วประเทศ ทั้งนี้ในปัจจุบัน ได้เริ่มมีการสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตไก่อเนื้อโคราช และมีแผนการพัฒนารูปแบบให้เป็นการผลิตแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำไปสู่นปลายน้ำ มีทั้งกลุ่มผู้เลี้ยง ไก่อเนื้อโคราช (สำหรับผลิตลูกไก่อเนื้อโคราช) ผู้เลี้ยงไก่อเนื้อโคราช ผู้ชำแหละไก่ และผู้ทำการตลาด โดยทุกกลุ่มจะต้องมีรายได้หรือผลตอบแทนที่เป็นธรรม (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ภาพอนาคตของเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่เนื้อ โคราช

จากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจขององค์กรทั้ง 4 ฝ่าย (สกว., มท.ส., กรมปศุสัตว์ และกลุ่มทำนาคำบลลาดบัวขาว) บัดนี้ได้ก่อเกิดเรื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพของเกษตรกรของประเทศชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอันเป็นพลวัต ทั้งในด้านราคาไก่ ราคาวัตถุดิบอาหารไก่ การพัฒนาอย่างไม่เคยหยุดยั้งของบริษัทเอกชน และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จึงยังคงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาด้านต่างๆ การพัฒนาเครื่องมือนี้จะไม่มียุค เราจะพัฒนาเครื่องมือนี้ให้สามารถใช้ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรของชาติได้อย่างยั่งยืน เข้มแข็ง และส่งงามบนเวทีอาเซียนต่อไป

ลักษณะทางเศรษฐกิจของไก่เนื้อโคราช

คุณสมบัติสำคัญของ “ไก่เนื้อโคราช” ที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพได้ มีดังนี้คือ

- ระยะเวลาการเลี้ยงจากแรกเกิดถึงน้ำหนัก 1.2-1.3 กิโลกรัม ใช้เวลาในการเลี้ยง 65-70 วัน
- อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว (FCR) ประมาณ 2.3
- ต้นทุนการผลิตประมาณ 65 บาทต่อกิโลกรัม
- มีเนื้ออร่อยเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค
- สามารถขายได้ในราคาไก่พื้นเมือง ราคา กิโลกรัมละ 70-80 บาท

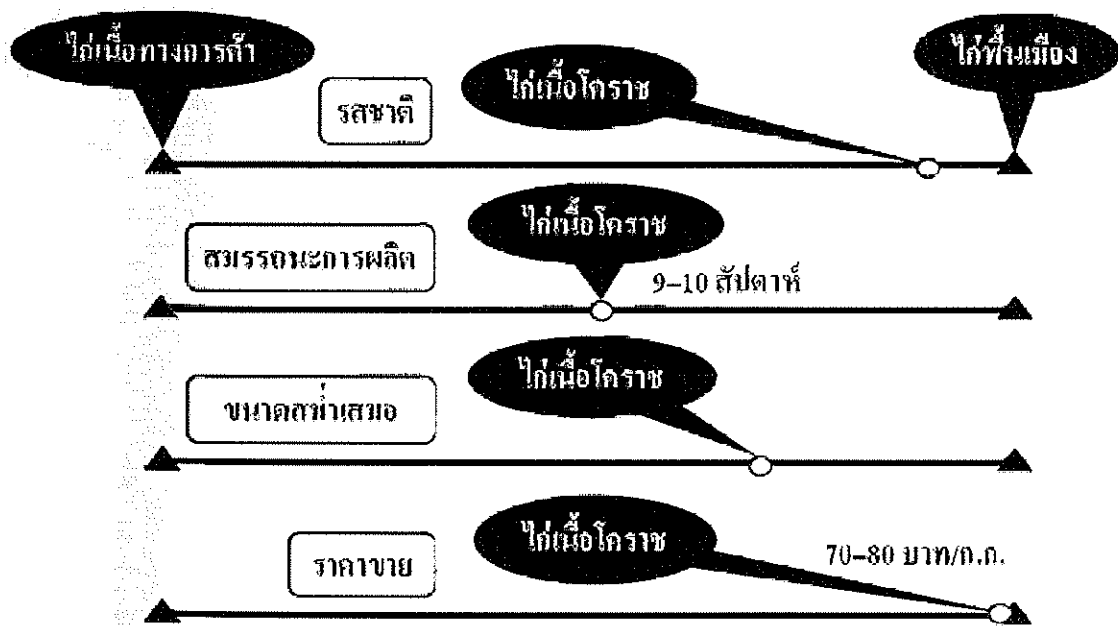
เมื่อจัดวางตำแหน่งของ “ไก่เนื้อโคราช” เปรียบเทียบกับ “ไก่เนื้อสายพันธุ์ทางการค้า” และ “ไก่พื้นเมือง” สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 7 ดังนี้

- ในแง่ของรสชาติของเนื้อ มีความใกล้เคียงกับไก่พื้นเมือง นั่นคือมีความนุ่มนวลของเนื้อ และมีรสชาติอร่อย เป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค

● ในแง่ของสมรรถนะการผลิต ทั้งในแง่ของการเจริญเติบโตและอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็น น้ำหนักตัว พบว่าดีกว่าไก่พื้นเมือง แต่ค้อยกว่าไก่เนื้อทางการค้า อย่างไรก็ตามการคัดเลือกไก่ให้มี การเจริญเติบโตที่รวดเร็วจะส่งผลให้รสชาติของเนื้อด้อยลง ซึ่งในข้อนี้เป็นถึงที่นักวิจัยให้ความระมัดระวังมาก ในอนาคตไก่เนื้อโคราชจะถูกคัดเลือกให้มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงขึ้นเพื่อขยับหนีต้นทุนการผลิตที่ สูงขึ้นเช่นกัน แต่การเจริญเติบโตที่เพิ่มขึ้นนั้น ผู้วิจัยจะระวังไม่ให้ส่งผลกระทบต่อรสชาติของเนื้อ

● ในแง่ของความสม่ำเสมอของฝูง ไก่เนื้อโคราชมีความสม่ำเสมอดีกว่าไก่พื้นเมือง แต่ค้อยกว่าไก่ เนื้อทางการค้า โดยในอนาคตนักวิจัยจะ ได้ทำการคัดเลือกให้ไก่เนื้อโคราชมีความสม่ำเสมอของฝูงดียิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจุดด้อยที่พบในช่วงเริ่มต้นนี้ สามารถปรับเปลี่ยนมาเป็นจุดดีสำหรับผู้เลี้ยงได้ในแง่ของ การเริ่มต้นการทำการตลาด นั่นคือในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชแต่ละรุ่น ผู้เลี้ยงสามารถทยอยจับไปขายได้ 3 ชุด ในระหว่างช่วงอายุไก่ 60-70 วัน

● ในแง่ของราคาขาย เนื่องจากมีลักษณะและรสชาติของเนื้อใกล้เคียงกับไก่พื้นเมือง จึงทำให้ผู้ เลี้ยงสามารถขายไก่เนื้อโคราชได้ในราคาเท่ากับไก่พื้นเมือง ซึ่งโดยปกติจะมีราคาขายสูงกว่าไก่เนื้อทาง การค้า 2-3 เท่า

ภาพที่ 7 การจัดวางตำแหน่งของไก่เนื้อโคราชเปรียบเทียบกับไก่สายพันธุ์ทางการค้าและไก่พื้นเมือง

จากคุณสมบัติที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของสโลแกนของไก่เนื้อโคราชที่ว่า “อร่อยจึงเหมือน ไก่ไทย โตทันใจเหมือนไก่ฝรั่ง” และจากการทดสอบสมรรถนะการเจริญเติบโต และต้นทุนการผลิตไก่เนื้อโคราช ของคณะผู้วิจัยในฟาร์มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ผลคั่งแสดงในตารางที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 สมรรถนะการเจริญเติบโตของไก่เนื้อโคราช

อายุไก่	น้ำหนักไก่ (กรัม)	อาหารที่กินสะสม (กรัม)	อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็น น้ำหนักตัว (FCR)
แรกเกิด	44.88	-	-
4 สัปดาห์	355.23	508.25	1.66
6 สัปดาห์	652.08	1,127.00	1.88
8 สัปดาห์	1,000.69	1,950.00	2.04
9 สัปดาห์	1,195.73	2,452.00	2.13
10 สัปดาห์	1,317.75	3,037.00	2.31

ตารางที่ 2 สมรรถนะการผลิตของไก่เนื้อโคราช ที่น้ำหนักตัว 1.3 กิโลกรัม

รายการ	ไก่เนื้อโคราช
ระยะเวลาการเลี้ยง (วัน)	70
น้ำหนักตัวที่อายุ 1 วัน (กรัม/ตัว)	44.88
น้ำหนักตัวสุดท้าย (กรัม/ตัว)	1,317.75
อัตราการเจริญเติบโต (กรัม/ตัว/วัน)	19.43
ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม)	3,037.00
อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว (FCR)	2.31

ตารางที่ 3 ต้นทุนการผลิตไก่เนื้อโคราช ที่น้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม

รายการ	ไก่เนื้อโคราช
ค่าอาหาร (บาท)	41.58
ค่าลูกไก่อายุ 1 วัน (บาท)	19.00
ต้นทุนค่าใช้จ่ายอื่นๆ (บาท)	5.00
รวมต้นทุนการผลิต (บาท)	65.58
ราคาขาย (บาท)	80.00
กำไร (บาท)	14.42

ราคาอาหารไก่เนื้อเฉลี่ยกิโลกรัมละ 18 บาท ราคาขายไก่มีชีวิต กิโลกรัมละ 80 บาท (ราคาเดือนมีนาคม 2557)

ปัจจัยที่มีผลทำให้การเลี้ยงไก่เนื้อโคราชประสบผลสำเร็จ

ในการเลี้ยงสัตว์นั้น มีปัจจัยหลัก 2 ประการที่ส่งผลต่อการให้ผลผลิตของสัตว์ ปัจจัยดังกล่าวคือ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยทางพันธุกรรมนั้นเป็นสิ่งที่สัตว์มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ให้มีความสามารถในการให้ผลผลิตสูง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมแก่ตัวสัตว์ด้วย เพื่อให้สัตว์สามารถตอบสนองต่อศักยภาพทางพันธุกรรมที่มีอยู่ในตัวได้อย่างเต็มที่

ในการเลี้ยงไก่ก็เช่นเดียวกัน การที่จะทำให้ไก่แสดงศักยภาพทางด้านพันธุกรรมออกมาได้อย่างเต็มที่นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับตัวไก่ ได้แก่ การจัดการด้านอาหารซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนที่สูงที่สุด การจัดการด้านการป้องกันโรค ไม่ว่าจะเป็นการวางผังฟาร์มและการสร้างโรงเรือนที่ถูกต้อง รวมถึงการมีโปรแกรมวัคซีนที่เหมาะสม และการจัดการเลี้ยงไก่ระยะต่างๆ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นต้น (ภาพที่ 8)

สิ่งแวดล้อม + พันธุกรรม → ผลผลิต

- อาหาร
- การสุขาภิบาล
- การจัดการฟาร์ม

ภาพที่ 8 พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการให้ผลผลิตของไก่

นอกจากปัจจัยหลักที่กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการที่จะทำให้การเลี้ยงไก่เนื้อโคราชประสบผลสำเร็จ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การจัดหาตลาดจำหน่ายที่แน่นอน

ก่อนที่จะเริ่มเลี้ยงไก่เนื้อโคราชนั้น สิ่งแรกที่จะต้องคำนึงถึงคือเรื่องของการจัดหาตลาดสำหรับรองรับสินค้าไม่ว่าจะเป็นไก่มีชีวิต ไก่สด หรือไก่ที่แปรรูปเป็นอาหาร ซึ่งต้องอาศัยการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย เพื่อช่วยกันวางแผนการทำงานร่วมกัน และเป็นการตัดวงจรพ่อค้าคนกลางออกไป การรวมกลุ่มกันนอกจากจะช่วยสร้างอำนาจต่อรองราคาในการขายผลผลิตแล้ว ยังช่วยสร้างอำนาจต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิตด้วย สำหรับภาพอนาคตของกลุ่มและเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่เนื้อโคราช ได้กล่าวไว้แล้วในภาพที่ 6

2. การวางแผนฟาร์มที่ดีและถูกต้องตามหลักวิชาการ

การวางแผนฟาร์มที่ดี ถือเป็นหลักการพื้นฐานในการป้องกันโรคที่จะเข้ามาสู่ฟาร์ม นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบข้างด้วย ความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการวางแผนฟาร์มที่ไม่ดี มีผลทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่ยากต่อการควบคุม ทำให้เกิดความเสียหายต่อไก่ที่เลี้ยงในฟาร์มได้

3. การจัดการเลี้ยงไก่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ในการเลี้ยงไก่โดยทั่วไป แม้ว่าจะมีพื้นฐานทางด้านวิชาการที่คล้ายคลึงกัน แต่อย่างไรก็ตามไก่แต่ละสายพันธุ์มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของการจัดการด้านต่างๆ ดังนั้นการที่จะเลี้ยงไก่เนื้อโคราชให้ประสบผลสำเร็จ ผู้เลี้ยงจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำแนะนำในคู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช และคำแนะนำของทีมผู้วิจัยอย่างเคร่งครัด

4. การเลี้ยงด้วยอาหารที่มีคุณภาพดี

อาหารถือว่าเป็นปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่จะส่งผลให้ไก่เนื้อโคราชให้ผลผลิตได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพทางพันธุกรรมที่มีอยู่ ในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช ณ ปัจจุบัน แนะนำให้ใช้อาหารไก่เนื้อทางการค้าของบริษัทไปก่อน แต่ต้องมีสารอาหารต่างๆ ครบถ้วนตามที่ทีมผู้วิจัยแนะนำ การที่ผู้เลี้ยงประหยัดอาหารโดยใช้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพต่ำกว่าที่แนะนำ หรือการใช้วัตถุดิบอาหารพื้นบ้านในการเลี้ยง โดยที่ไก่ไม่ได้รับสารอาหารอย่างครบถ้วน จะส่งผลเสียต่อตัวไก่อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้เลี้ยงจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของทีมผู้วิจัยอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ทีมวิจัยกำลังศึกษาและพัฒนาสูตรอาหารของไก่เนื้อโคราช และในอนาคตคาดว่าจะสามารถผลิตอาหารไก่เนื้อโคราชที่มีความเหมาะสมกับพันธุ์ไก่เนื้อโคราชได้

5. การจัดการสุขาภิบาลและการป้องกันโรคที่ดี

การในเลี้ยงไก่นั้น ผู้เลี้ยงจะต้องเน้น “การป้องกันมากกว่าการรักษาโรค” เพราะเมื่อเกิดโรคขึ้นภายในฟาร์มโดยเฉพาะโรคระบาดร้ายแรง จำเป็นที่จะต้องทำลายไก่ทิ้งเพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อโรคกระจายไปสู่ฟาร์มใกล้เคียง หลักอีกประการหนึ่งที่ผู้เลี้ยงจะต้องยึดคือระบบ “เข้าพร้อมกัน-ออกพร้อมกัน (All in-All out)” หมายความว่าไก่ที่เลี้ยงในแต่ละรุ่นควรนำเข้ามาเลี้ยงพร้อมกันเป็นชุด และขายออกพร้อมกันเป็นชุดเช่นเดียวกัน เพื่อมีเวลาในการทำความสะอาดอย่างหมดจดและพ่นยามาเชื้อเพื่อเป็นการตัดวงจรของเชื้อโรค การป้องกันโรคสามารถทำได้โดยการวางแผนฟาร์มและโรงเรือนที่ถูกต้องเพื่อป้องกันเชื้อโรคจากภายนอกเข้าสู่ฟาร์ม รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตัวไก่โดยการให้วัคซีน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีโปรแกรมวัคซีนที่ถูกต้องและเหมาะสมกับไก่เนื้อโคราช

6. การบริหารงานฟาร์มที่ดี

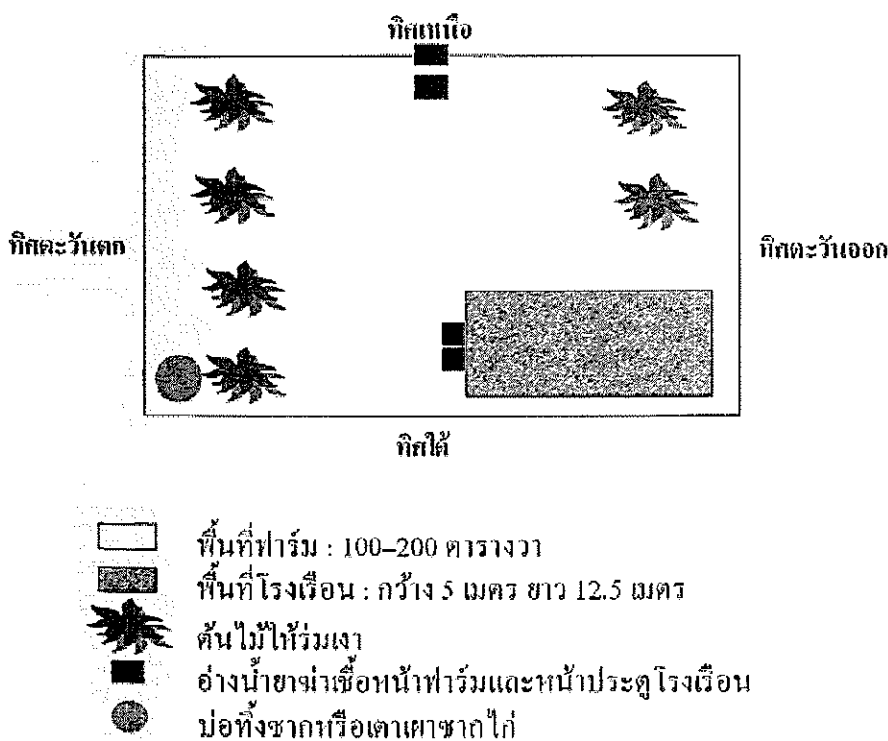
จุดประสงค์ในการทำธุรกิจคือผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการลงทุน ดังนั้นการที่ผู้เลี้ยงจะสามารถประเมินผลการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการฟาร์มที่ดีทั้งในแง่ของตัวไก่ ซึ่ง

จำเป็นจะต้องมีการจัดบันทึกข้อมูลการเลี้ยง เพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินผลการเลี้ยงไก่ในแต่ละรุ่น ในขณะเดียวกันก็จำเป็นที่จะต้องมีการจัดการด้านบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อใช้ประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจด้วย

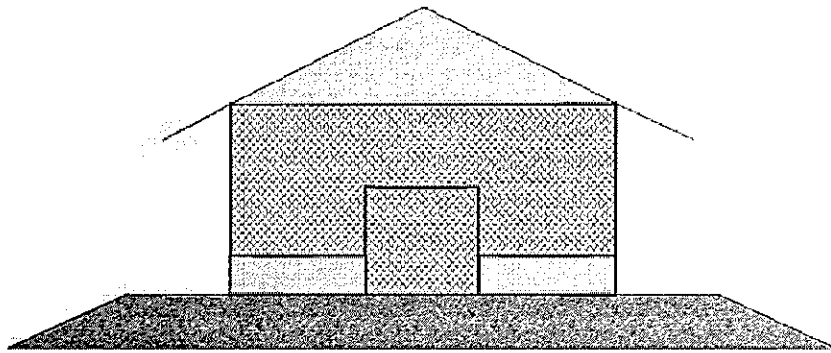
การวางผังฟาร์มและโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

การเลือกทำเลในการสร้างฟาร์ม การออกแบบโรงเรือนที่ดีและมีความเหมาะสม ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่จะช่วยให้การเลี้ยงไก่ประสบผลสำเร็จ ในการเลือกทำเลที่ตั้งฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อโคราชนั้น ลักษณะพื้นที่จะต้องเป็นบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง และควรอยู่ห่างจากแหล่งชุมชนพอสมควร เพื่อป้องกันไม่ให้กลิ่นและเสียงไปรบกวนเพื่อนบ้านให้เกิดความรำคาญ แต่ต้องอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยจากขโมยและสัตว์ร้ายต่างๆ พื้นที่ฟาร์มควรแยกส่วนจากพื้นที่อยู่อาศัยและมีรั้วกันสัตว์พาหนะนำโรค ฟาร์มควรอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคม เพื่อเป็นการประหยัดค่าขนส่งอาหาร หรือขนไก่มีชีวิตออกไปจำหน่ายได้สะดวก นอกจากนี้ควรจะมีแหล่งน้ำจืดสำหรับให้ไก่กินได้ตลอดเวลา ตัวอย่างการวางผังฟาร์ม แสดงในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ตัวอย่างการวางผังฟาร์มสำหรับเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

โรงเรือนจะต้องออกแบบให้อากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก ทิศทางการวางโรงเรือน ต้องให้ความยาวของโรงเรือนหันไปทางทิศตะวันออกกับทิศตะวันตก โดยต้องให้โรงเรือนวางทอดไปตามแสงตะวัน ไม่ควรสร้างโรงเรือนขวางแสงตะวัน เพราะจะทำให้แสงแดดส่องเข้าโรงเรือนตลอดทั้งวัน ทำให้อากาศในโรงเรือนร้อน ถ้ามีต้นไม้ขึ้นบังทิศทางลมอยู่รอบๆ โรงเรือน ควรตัดทิ้งเสีย ถ้าต้องการให้มีต้นไม้ไว้ช่วยลดความร้อน ควรเป็นต้นไม้ที่มีลำต้นสูง มีใบหนาแน่นเหนือหลังคา เพื่อร่มเงาของใบที่เกิดขึ้นจะช่วยลดความร้อนจากแสงแดดลงได้ โรงเรือนจะต้องป้องกันศัตรูของไก่ เช่น นก หนู สุนัข และแมว เป็นต้น ตลอดจนป้องกันลมและฝนได้ด้วย นอกจากนี้ยังต้องสามารถที่จะทำการแยกเลี้ยงไก่ได้เป็นกลุ่มๆ ตามขนาดของตัวไก่ และมีความสะดวกในการจัดการเรื่องอาหารและน้ำ ตัวอย่างโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อโคราชแสดงในภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ตัวอย่าง โรงเรือนแบบจั่วชั้นเดียวสำหรับเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

จากภาพที่ 10 เป็นตัวอย่างของโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อโคราชจำนวน 500 ตัว (น้ำหนักส่งตลาดประมาณตัวละ 1.2 กิโลกรัม) โดยมีขนาดของโรงเรือน กว้าง 5 เมตร x ยาว 12.5 เมตร x สูง 2.5 เมตร จั่วสูง 1 เมตร ชายคาสูง 2 เมตร ก่ออิฐบล็อก 2 ชั้น พื้นสูง 50 เซนติเมตร ติดตาข่ายรอบโรงเรือน โดยขนาดของตาข่ายจะต้องไม่ถึงจนเกินไปเพราะจะทำให้การระบายอากาศไม่ดี และไม่ควรจะห่างเกินไปจนกระทั่งไม่สามารถป้องกันนก หนู เข้าไปในโรงเรือนได้ และควรติดผ้าม่านกันลมรอบโรงเรือน พื้นโรงเรือนควรเป็นพื้นปูน เพื่อสะดวกต่อการจัดการขนย้ายมูลไก่และวัสดุรองพื้นออกไปเมื่อเลี้ยงไก่เสร็จสิ้น และง่ายต่อการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรค ในกรณีที่เ็นพื้นดินนั้น ในระยะยาวจะก่อให้เกิดการฝังตัวของเชื้อโรค และทำความสะอาดฆ่าเชื้อได้ จึงจำเป็นต้องหลีกเลี่ยง หน้าโรงเรือนต้องมีอ่างจุ่มเท้าสำหรับผสมน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนเข้าประตูโรงเรือน และตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่โดนแสงแดด โดยจะต้องล้างทำความสะอาดและผสมน้ำยาฆ่าเชื้อใหม่ทุกวัน

สำหรับวัสดุและการก่อสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อโคราชสามารถประยุกต์ได้ตามต้นทุนการก่อสร้างที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้ขอให้เกษตรกรปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในท้องถิ่นและทีมงานผู้วิจัย

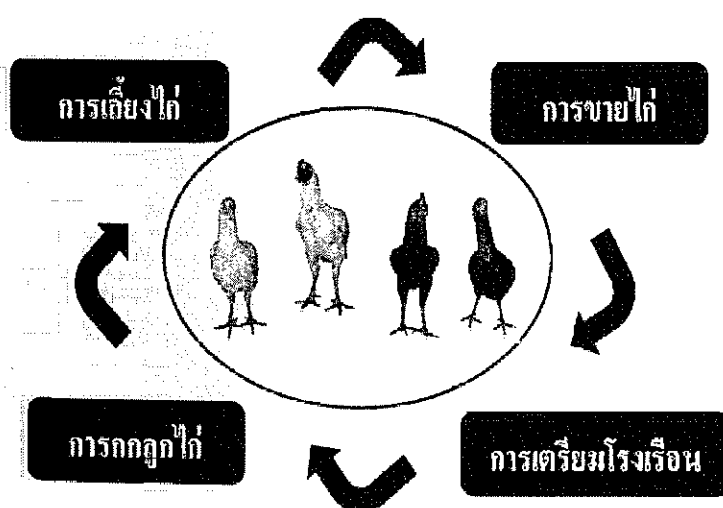
ขนาดพื้นที่ของโรงเรือนกับจำนวนไก่

เนื่องจากสภาพอากาศในบ้านเราเป็นแบบร้อนชื้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อนนั้นพบว่ามียุงชุมหมุม ในช่วงเวลากลางวันสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส ส่งผลให้ยุงชุมหมุมภายในโรงเรือนเลี้ยงไก่สูงขึ้น ทำให้ความร้อนที่เกิดขึ้นภายในตัวไก่ไม่สามารถถ่ายเทให้กับบรรยากาศโดยรอบได้ ทำให้ไก่เกิดความเครียดและอาจทำให้ไก่ตายได้ ดังนั้นการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชในระบบโรงเรือนเปิด แนะนำให้เลี้ยงที่ความหนาแน่นไม่เกิน 8 ตัวต่อตารางเมตร โดยในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช 500 ตัว จะต้องใช้พื้นที่ในโรงเรือน 62.5 ตารางเมตร (ขนาดโรงเรือน กว้าง 5 เมตร x ยาว 12.5 เมตร) อย่างไรก็ตามเป็นคำแนะนำสำหรับการเลี้ยงไก่ที่น้ำหนักจับขายประมาณ 1.2 กิโลกรัม ถ้าผู้เลี้ยงต้องการจับไก่ขายที่น้ำหนักมากกว่านี้ จำเป็นต้องลดความหนาแน่นในการเลี้ยงไก่ลง เพื่อป้องกันปัญหาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากสภาพอากาศร้อน

วงรอบของการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

ในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช 1 รอบนั้น เริ่มต้นจากการเตรียมโรงเรือนและอุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับเตรียมรับลูกไก่เข้ามาเลี้ยง เมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์มต้องทำการกกลูกไก่เพื่อให้ความอบอุ่น และทำการเลี้ยงไก่ไปจนกระทั่งถึงน้ำหนักส่งตลาด จึงทำการจับไก่ขาย แล้วจึงเตรียมโรงเรือนสำหรับเลี้ยงไก่ในรอบต่อไป วงรอบการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชในแต่ละรุ่นแสดงในภาพที่ 11

ภาพที่ 11 วงรอบในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช 1 รุ่น

การเตรียมโรงเรียนสำหรับเลี้ยงไก่

เพื่อให้การเลี้ยงไก่เนื้อโครราชประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีการจัดการสุขาภิบาลที่ดี โดยต้องมีการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรงเรียนและอุปกรณ์ก่อนเริ่มเลี้ยงไก่ การทำความสะอาดเป็นการกำจัดสิ่งสกปรกออกจากพื้นผิวของโรงเรียนและอุปกรณ์ ส่วนการฆ่าเชื้อเป็นการทำลายเชื้อโรคให้หมดไป การทำความสะอาดจำเป็นที่จะต้องทำให้หมดจดและทั่วถึง และต้องแน่ใจว่าพื้นผิวต่างๆ สะอาดหมดจดจริงๆ จึงจะลงน้ำยาฆ่าเชื้อต่อไป

การทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรงเรียน จำเป็นจะต้องทำไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนใหม่ที่เพิ่งจะเริ่มเลี้ยงไก่ หรือโรงเรียนเก่าที่มีการเลี้ยงไก่มาแล้ว โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่มีการเลี้ยงไก่มาก่อน ภายหลังจากจับไก่ขายหมดแล้ว จะต้องถอดอุปกรณ์ให้น้ำให้อาหาร หรืออุปกรณ์อื่นๆ ภายใต้ออกมาล้างทำความสะอาดด้วยน้ำเปล่า แล้วจึงนำไปจุ่มในน้ำยาฆ่าเชื้อผงให้แห้ง แล้วนำไปจัดเก็บให้เรียบร้อยไว้ใช้ในรุ่นต่อไป

2. ขนย้ายมูลไก่ออกจากเล้าให้เร็วที่สุด ภายใน 2-3 วัน โดยการเขี่ยมูลไก่กองรวมกัน แล้วตักใส่ถุง กวาดมูลไก่ที่ตกค้างใส่ถุง (มูลไก่ที่ได้สามารถนำไปขายหรือนำไปเป็นปุ๋ยในไรนาได้) กวาดมูลไก่ที่ตกค้างอีกครั้ง พร้อมปัดกวาดหยากไย่ตามเพดานเล้า และตาข่ายข้างเล้า รวมทั้งทำความสะอาดรอบๆ โรงเรียน

3. ล้างทำความสะอาดพื้น ไม่ให้มีการเกาะของมูลไก่ที่อาจเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคต่อไปได้ ล้างเพดาน ล้างตาข่าย รวมทั้งผ้าม่านข้างเล้า ด้วยน้ำสะอาด

4. พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้ทั่วทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5. โรยปูนขาวให้ทั่ว โดยใช้อัตราส่วนปูนขาวครึ่งกิโลกรัมต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

6. นำวัสดุรองพื้น (แกลบ) ที่แห้งและสะอาดเข้าโรงเรียน เกือบให้มีความหนาประมาณ 5 เซนติเมตร

7. พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบนพื้นแกลบและโรงเรียนให้ทั่ว ปัดผ้าม่านรอบโรงเรียน ทิ้งไว้อย่างน้อย 7 วัน (พักเล้า) ก่อนนำไก่เข้าเลี้ยงในโรงเรียน

8. มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคหน้าโรงเรียน สำหรับจุ่มเท้าก่อนเข้าโรงเรียนเลี้ยงไก่ทุกครั้ง

น้ำยาฆ่าเชื้อที่ใช้หลังจากการทำความสะอาดโรงเรียน มีขายทั่วไปและมีหลากหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดมีคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่น้ำยาฆ่าเชื้อที่มีความเหมาะสม ได้แก่ กลุ่มควอเทอร์นารีแอมโมเนียม คอมพาวด์ (Quaternary ammonium compound) หรือเรียกสั้นๆ ว่ากลุ่ม “ควอเทอร์” โดยน้ำยาฆ่าเชื้อในกลุ่มนี้มีกลไกการออกฤทธิ์เหมือนผงซักฟอก ประสิทธิภาพของยาฆ่าเชื้อในกลุ่มนี้จะไม่ค่อยดีนัก และจะลดลงเมื่อมีอินทรีย์วัตถุในบริเวณที่ฉีดพ่น (ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องล้างทำความสะอาด

สะอาดอย่างหมดจด ก่อนที่จะลงน้ำยาฆ่าเชื้อ) แต่เนื่องจากจุดเด่นของยาฆ่าเชื้อในกลุ่มนี้จะมีกลิ่นหอม ไม่กัดกร่อน โลหะ และไม่เป็นพิษ จึงนิยมนำมาใช้กันมาก ในวงการปศุสัตว์มักนำไปผสมกับยาฆ่าเชื้อในกลุ่ม กอตุทราลดีไฮด์ (Glutaraldehyde) ซึ่งมีประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อโรคได้หลายชนิด ออกฤทธิ์ได้เร็วและนาน ทนต่ออินทรีย์วัตถุต่างๆ ได้ดี และการกัดกร่อน โลหะมีน้อย แต่ข้อเสียคือมีกลิ่นเหม็น ดังนั้นการใช้ร่วมกันจึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการออกฤทธิ์และปรับกลิ่นให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามในการใช้น้ำยาฆ่าเชื้อ ขอให้เกษตรกรติดต่อกับทางสำนักงานปศุสัตว์ในท้องถิ่นของท่านเพื่อขอคำแนะนำในการใช้ และการใช้น้ำยาฆ่าเชื้อต้องปฏิบัติตามคำแนะนำในสลากที่ติดไว้ข้างบรรจุภัณฑ์อย่างเคร่งครัด

การเตรียมรับลูกไก่

การเตรียมความพร้อมก่อนที่จะนำลูกไก่เข้ามาเลี้ยงในฟาร์ม ตลอดจนการจัดการเมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์ม เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อลดความเครียดของลูกไก่อันเนื่องมาจากการขนส่ง (โดยปกติการขนส่งลูกไก่จะทำในช่วงตอนเย็นซึ่งอากาศไม่ร้อน) การเตรียมรับลูกไก่ถ้าทำได้อย่างถูกต้องแล้วจะส่งผลให้ไก่มีสุขภาพดีในภายหลัง ในทางตรงกันข้ามถ้าเตรียมความพร้อมไม่ดีแล้ว จะส่งผลถึงต่อสุขภาพไก่ในภายหลังด้วยเช่นกัน ในการเตรียมรับลูกไก่อย่างถูกวิธี มีข้อควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

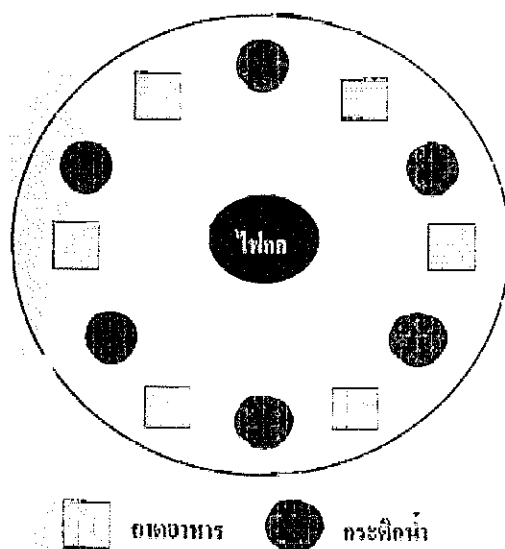
1. ตรวจสอบอุปกรณ์ทั้งหมดว่าอยู่ในสภาพที่พร้อมทำงานได้ตามปกติและอยู่ในสภาพดี เช่น เครื่องกก วงกก อุปกรณ์ให้น้ำและอาหาร เป็นต้น
2. ตรวจสอบอุณหภูมิยกให้อยู่ที่อุณหภูมิประมาณ 95 องศาฟาเรนไฮต์ (35 องศาเซลเซียส)
3. เตรียมที่ให้น้ำก่อนลูกไก่มาถึงฟาร์ม โดยอาจผสมวิตามินละลายน้ำ เพื่อช่วยลดความเครียด
4. เมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์ม ให้นำกล่องลูกไก่เข้าไปในโรงเรือน ตรวจสอบจำนวนลูกไก่ให้ถูกต้อง จดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับลูกไก่ เช่น วันที่รับลูกไก่ จำนวนไก่ที่แน่นอน จำนวนไก่ตายระหว่างขนส่ง เป็นต้น
5. หัดให้ลูกไก่กินน้ำเมื่อเข้าวงกกแล้ว โดยใช้นิ้วเคาะที่กระดิกน้ำ ลูกไก่จะวิ่งเข้าหาและจับลูกไก่ให้ปากจุ่มน้ำ 4-5 ตัว ลูกไก่ทั้งหมดจะเรียนรู้การกินน้ำได้อย่างรวดเร็ว
6. เมื่อลูกไก่กินน้ำไปแล้วประมาณครึ่งชั่วโมง นำถาดอาหารเข้าไปวางในวงกก โดยวางสลับกับกระดิกน้ำ ในการวางถาดอาหารจะต้องระวังไม่ให้ใบทับตัวลูกไก่ เสร็จแล้วจึงโรยอาหารในถาดให้ลูกไก่กิน
7. เก็บทำความสะอาด และนำกล่องลูกไก่ออกจากโรงเรือนและเผาทิ้งให้หมด เพื่อเป็นการกำจัดเชื้อโรค

การจัดการระยะกักและระยะไถ่เด็ก

การกักเป็นการให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่ในระยะแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 3 สัปดาห์ (ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศภายนอกโรงเรือน) เพื่อให้ลูกไก่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงจนสามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตในระยะต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเลี้ยงไก่ในระยะกักถือว่าเป็นระยะวิกฤติที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากลูกไก่ขณะแรกเกิดนั้น ระบบต่างๆ ของร่างกายยังอ่อนแอมาก จนที่ปกคลุมร่างกายเพื่อป้องกันการสูญเสียความร้อนหรือทำให้ร่างกายอบอุ่นยังไม่เจริญพอ มีเฉพาะขนอ่อนเท่านั้น ดังนั้นสิ่งแรกที่ลูกไก่ต้องการคือ ความอบอุ่นและความสนใจใส่อย่างเพียงพอ ผลเสียจากการจัดการกักที่ไม่ดีพอ จะทำให้ไก่อ่อนแอ โตช้า เจ็บป่วยง่าย และมีอัตราการตายสูง

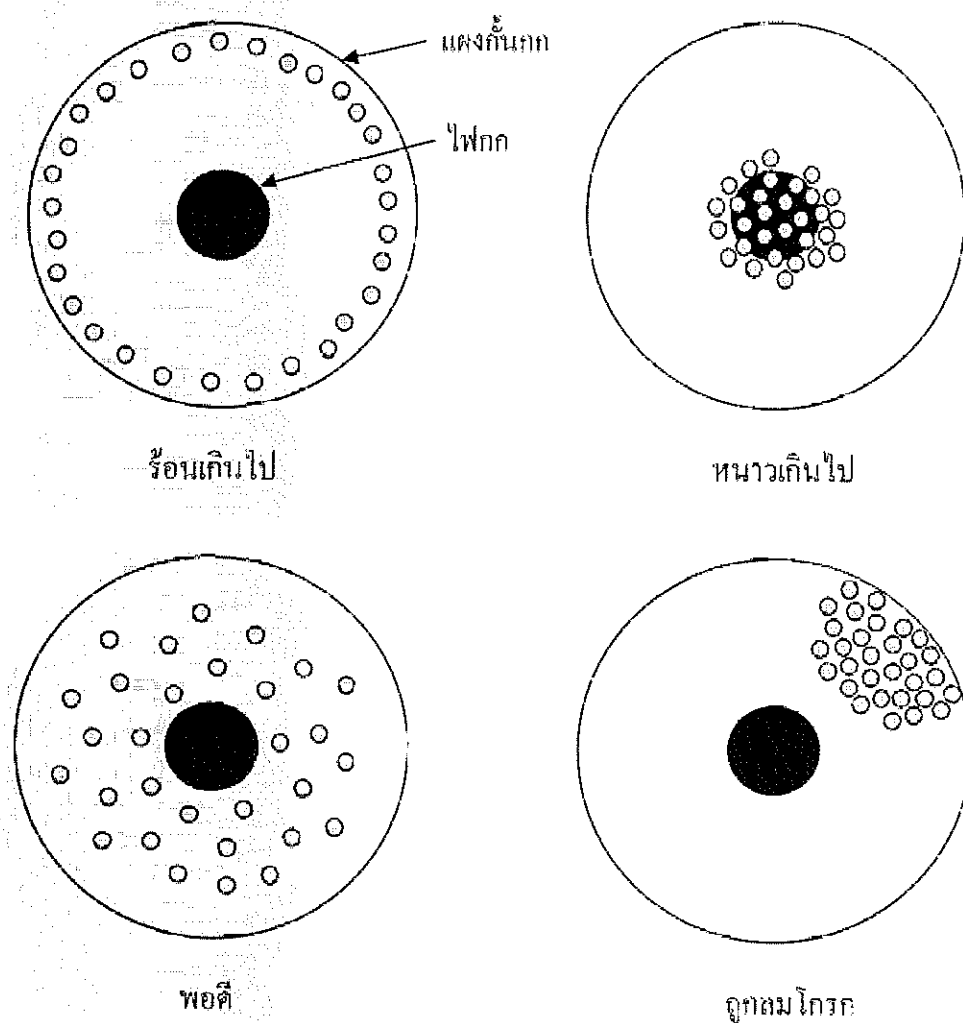
โดยธรรมชาติแล้ว แม่ไก่จะมีพฤติกรรมในการกกลูกไก่เพื่อให้ความอบอุ่น แต่เมื่อมีการนำลูกไก่มาเลี้ยงเชิงการค้า จำเป็นต้องแยกลูกไก่มาเลี้ยงต่างหาก ดังนั้นจึงต้องใช้อุปกรณ์สำหรับการกกลูกไก่เข้ามาช่วย โดยเครื่องกักมีทั้งแบบที่ใช้ไฟฟ้าและใช้แก๊ส ซึ่งสามารถกกลูกไก่ได้ครั้งละมากๆ ในการใช้เครื่องกักควรมีการตรวจและทดลองเครื่องกักให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ มีความร้อนเพียงพอในขณะกกลูกไก่ ควรแขวนเครื่องกักให้อยู่กลางวงกก โคมวงกกจะต้องสามารถกันลม และกันไม่ให้ลูกไก่ออกไปข้างนอกได้นอกจากนี้ในวงกกจะต้องมีอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารอย่างพอเพียง โดยวางถาดอาหารสลับกับกระตักน้ำ ดังแสดงในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 การจัดวางอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำในวงกก

ผู้เลี้ยงไก่สามารถวัดอุณหภูมิในวงกกได้โดยใช้เทอร์โมมิเตอร์ (วัดที่ระดับหลังไก่) โดยในช่วง 2 วันแรก อุณหภูมิที่เหมาะสมคือ 95 องศาฟาเรนไฮต์ (35 องศาเซลเซียส) จากนั้นในช่วง 3-7 วัน ลดลงเหลือ

93 องศาฟาเรนไฮต์ (34 องศาเซลเซียส) ในสัปดาห์ที่ 2 อุณหภูมิที่เหมาะสมคือ 90 องศาฟาเรนไฮต์ (32 องศาเซลเซียส) และในสัปดาห์ที่ 3 อุณหภูมิที่เหมาะสมคือ 85 องศาฟาเรนไฮต์ (29 องศาเซลเซียส) อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงสามารถทราบว่าคุณหมิวในวงกกเหมาะสมหรือไม่ โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมการกระจายตัวของลูกไก่ในวงกก ดังภาพที่ 13 ดังนี้

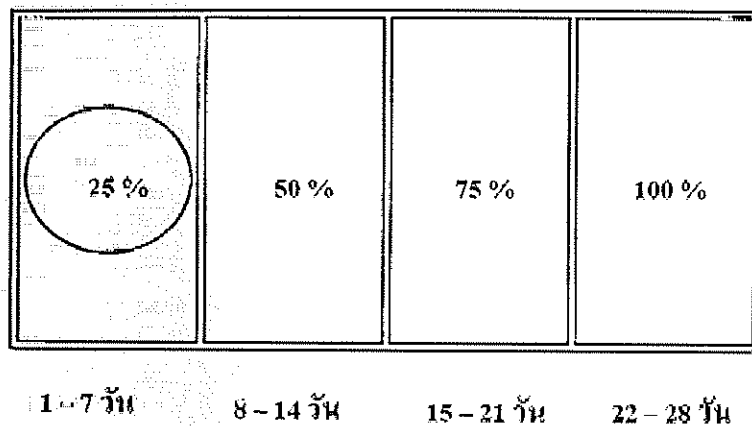
ภาพที่ 13 การกระจายตัวของลูกไก่ในสภาพการกกที่แตกต่างกัน

- ถ้าอุณหภูมิของการกกสูงเกินไป (ร้อนเกินไป) ลูกไก่จะหนีออกไปอยู่ต่างๆ วงกก ผู้เลี้ยงควรยกเครื่องกกให้สูงขึ้นกว่าเดิม และอาจปรับไฟในเครื่องกกบ้างบางส่วน
- ถ้าอุณหภูมิจากการกกต่ำเกินไป (หนาวเกินไป) ลูกไก่จะนอนรวมอยู่ที่เครื่องกก ดังเสียงร้อง และมีอัตราการตายสูงจากการนอนทับกัน ผู้เลี้ยงควรเพิ่มอุณหภูมิในวงกก โดยลดเครื่องกกให้ต่ำลงและเลื่อนวงกกให้แคบเข้ามา

- ถ้าอุณหภูมิพอดี ลูกไก่จะกระจายตัวอยู่ทั่วไปในวงกก และสามารถกินอาหารและน้ำได้ตามปกติ

- ถ้าอุณหภูมิต่ำ ลูกไก่จะไปนอนรวมกันอยู่มุมใดมุมหนึ่งของวงกก ผู้เลี้ยงต้องแก้ไขโดยการห่มผ้าม่านมากขึ้นไม่ให้ลมโกรกเข้ามาในวงกก

เมื่อลูกไก่โตขึ้น ต้องมีการขยายวงกกออก เพื่อไม่ให้ไก่เกิดความเครียดอันเนื่องมาจากความหนาแน่นในวงกก การขยายวงกกมีความสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่ภายในเล้า โดยในสัปดาห์แรกจะใช้พื้นที่เลี้ยงไก่ประมาณ 25% ของพื้นที่ทั้งหมด และขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นจนเต็มเล้าที่อายุประมาณ 4 สัปดาห์ (ภาพที่ 14) เมื่อมีการขยายพื้นที่ในการเลี้ยงก็ยังคงมีการเสริมที่ให้อาหารและน้ำเข้าไปช่วยให้สัมพันธ์กับการกินได้ของไก่ที่เจริญเติบโตขึ้นทุกวัน

ภาพที่ 14 การขยายพื้นที่ในการเลี้ยงไก่ตั้งแต่อายุ 1 วันจนกระทั่งเต็มเล้า

โดยปกติการกกลูกไก่ใช้เวลา 2-3 สัปดาห์ ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ โดยในฤดูหนาวจะใช้เวลากกลูกไก่อานกว่าฤดูร้อน การหยุดกกลูกไก่ จะต้องค่อยๆ หยุดกก โดยผู้เลี้ยงควรสังเกตอุณหภูมิรอบๆ โรงเรือนและตัวลูกไก่ ถ้าหากอากาศร้อนมากและไก่ไม่หุบกัน ก็สามารถหยุดกกได้ โดยตัวผู้ใหญ่มักจะหยุดกกในช่วงกลางวันก่อน และหยุดกกในช่วงเวลาากลางคืนในที่สุด

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การกกลูกไก่ได้ผลดีคือ ความอบอุ่นที่สม่ำเสมอทั้งตลอดเวลา ความกว้างที่พอดีของวงกก อากาศภายในที่ถ่ายเทได้ดี และการรักษาความสะอาด ลักษณะของลูกไก่ที่ได้รับบรกกอย่างถูกต้อง ลูกไก่จะกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอภายในวงกก มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีความสม่ำเสมอของฝูงดี มีสุขภาพแข็งแรง และกินอาหารเก่ง มีอัตราการตายหรือคัดทิ้งต่ำ โดยในช่วง 2 สัปดาห์แรก ควรใช้อัตรการตายไม่เกิน 1% ใดๆก็ตามสาเหตุการตายของลูกไก่ในช่วง 2 สัปดาห์แรก นอกจากจะมาจากการกกที่ไม่ถูกต้องแล้ว ยังอาจมาจากสาเหตุอื่นๆ ได้แก่

- การจัดการด้านสุขศาสตร์ไม่ดีที่ฟาร์มไก่พ่อ-แม่พันธุ์หรือโรงฟักไข่
- ติดเชื้อแบคทีเรียจากตัวฟัก ซึ่งเกิดจากการนำไข่สกปรกเข้าฟัก หรือมีไข่ที่ติดเชื้ออะโรมาในตู้ฟัก

- มีปัญหาด้านกรรชนส่งลูกไก่
- มีความบกพร่องในการเตรียมเล้า
- ไก่ขาดน้ำและอาหาร
- แพ้วัคซีนที่ค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากลูกไก่อ่อนแอหรือมีเชื้อโรคบางอย่างอยู่ก่อนการทำวัคซีน

ดังนั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ผู้เลี้ยงจะต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาให้ได้ เพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหาก็ได้อย่างถูกต้อง การจัดการระยะกกและช่วงระยะไก่เล็ก (3 สัปดาห์แรก) นับว่ามีความสำคัญมาก ดังนั้นจึงควรหมั่นตรวจสอบอุณหภูมิของวงกก การขยายวงกก เสริมอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารให้เพียงพอ สิ่งทำความสะอาดกระบะตักน้ำทุกวัน การให้อาหารควรให้ครั้งละน้อยๆ แต่ให้บ่อยครั้ง หมั่นดักแกลบที่เปียกชื้นทิ้งและเปลี่ยนแกลบใหม่ หมั่นตรวจสอบสุขภาพไก่อย่างสม่ำเสมอ ลูกไก่ที่อ่อนแอหรือพิการควรแยกเลี้ยงหรือคัดทิ้ง เพื่อลดความเสี่ยงของฝูงไก่ในการที่จะติดโรค

การให้แสงสว่าง

การให้แสงสว่างในไก่เนื้อมีความสำคัญเพื่อให้ไก่ได้กินอาหารอย่างเต็มที่ตลอดเวลา เพื่อนำเอาสารอาหารไปใช้ประโยชน์ในการเจริญเติบโต ดังนั้นในการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชจึงต้องมีการให้แสงสว่างเพื่อให้ไก่ได้กินอาหารได้อย่างเต็มที่ โดยแสงที่ให้นั้นไม่ควรสว่างจ้าจนเกินไป เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้ไก่ทำกิจกรรมตลอดเวลาจนไม่ได้พักผ่อน การให้แสงสว่างเพียงสลัวๆ เพื่อให้ไก่สามารถกินอาหารได้ ก็เพียงพอสำหรับอัตราการเจริญเติบโต และอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวที่ดี

การให้อาหารและน้ำ

การที่สัตว์จะสามารถแสดงศักยภาพทางพันธุกรรมที่มีอยู่ในตัวออกมาได้อย่างเต็มที่นั้นอาหารนับว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญยิ่ง และเนื่องจากต้นทุนค่าอาหารถือว่ามีส่วนสูงที่สุด คิดเป็นประมาณ 60-70% ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ดังนั้นถ้าผู้เลี้ยงสามารถให้อาหารได้ตรงตามความต้องการของสัตว์ และมีการจัดการให้อาหารอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสียเนื่องจากการหกหล่น จะช่วยให้ผู้เลี้ยงมีโอกาสในการทำกำไรจากการเลี้ยงสัตว์ได้มากขึ้น

อาหารเป็นแหล่งที่ให้สารอาหารต่างๆ อย่างครบถ้วนตามความต้องการของร่างกายสัตว์ ซึ่งความต้องการสารอาหารนั้น ขึ้นอยู่กับชนิด สายพันธุ์ เพศ อายุ และการให้ผลผลิตของสัตว์ เป็นต้น สารอาหารแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. คาร์โบไฮเดรต (แป้งและน้ำตาล) เป็นสารอาหารประเภทที่ให้พลังงานแก่ร่างกายสัตว์ เนื่องจากสัตว์ไม่สามารถสังเคราะห์คาร์โบไฮเดรตได้ ดังนั้นสัตว์จึงต้องกินแหล่งคาร์โบไฮเดรตจากพืชเป็นอาหารหลักทุกวัน เพื่อให้ได้พลังงานมาใช้ในการดำรงชีวิตและการให้ผลผลิต คาร์โบไฮเดรตมีการสะสมในร่างกายสัตว์น้อยมาก โดยอยู่ในรูปของไกลโคเจน คิดเป็นประมาณ 1 % ของน้ำหนักตัวเท่านั้น ในกรณีที่คาร์โบไฮเดรตเหลือใช้จะถูกเปลี่ยนไปเป็นไขมันสะสมในเนื้อเยื่อและนำไปใช้เมื่อร่างกายขาดพลังงาน

2. ไขมัน เป็นสารอาหารประเภทที่ให้พลังงานสูง โดยให้พลังงานสูงกว่าคาร์โบไฮเดรตประมาณ 2.25 เท่า ไขมันเป็นแหล่งสะสมพลังงานในร่างกายโดยสะสมไว้ในเนื้อเยื่อไขมัน เป็นฉนวนเก็บความร้อนให้แก่ร่างกาย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งของกรดไขมันที่จำเป็น เช่น กรดไขมันชนิดโอเมก้า-3 และกรดไขมันชนิดโอเมก้า-6 เป็นต้น

3. โปรตีน เป็นสารอาหารที่เป็นส่วนประกอบของทุกเซลล์ในร่างกาย ได้แก่ กล้ามเนื้อ กระดูก ขน เล็บ และเนื้อเยื่อของอวัยวะต่างๆ ช่วยในการเจริญเติบโตและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย นอกจากนี้โปรตีนยังเป็นส่วนประกอบของเลือด เอนไซม์ ฮอร์โมน และภูมิคุ้มกัน โรคในร่างกายสัตว์ สารอาหารโปรตีนสามารถให้พลังงานได้เทียบเท่าคาร์โบไฮเดรต คุณภาพของโปรตีนขึ้นอยู่กับชนิดและสัดส่วนของกรดอะมิโนที่เป็นส่วนประกอบของโปรตีนนั้นๆ

4. แร่ธาตุ เป็นส่วนประกอบของโครงกระดูก กล้ามเนื้อ อวัยวะ และเนื้อเยื่อในส่วนต่างๆ ของร่างกาย เป็นตัวกระตุ้นการทำงานของเอนไซม์ที่เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาเคมีต่างๆ ในร่างกายสัตว์ ควบคุมความเป็นกรด-เบส ควบคุมความดันออสโมติก ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อและระบบประสาท แร่ธาตุเป็นสารอาหารที่ไม่ได้ให้พลังงาน แม้ว่าสัตว์จะมีความต้องการแร่ธาตุในปริมาณที่น้อยแต่จะขาดเสียมิได้ การขาดแร่ธาตุจะทำให้สัตว์แสดงอาการผิดปกติตามชนิดของแร่ธาตุที่ขาด

5. วิตามิน มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การเจริญเติบโต และการสืบพันธุ์ของสัตว์ ร่างกายของสัตว์ไม่สามารถสังเคราะห์วิตามินเองได้ (ยกเว้นวิตามินดีซึ่งสังเคราะห์ได้จากรังสีอัลตราไวโอเล็ตจากแสงแดด) วิตามินเป็นส่วนประกอบของโคเอนไซม์ในปฏิกิริยาเคมีต่างๆ ในร่างกายสัตว์ วิตามินเป็นสารอาหารที่ไม่ได้ให้พลังงาน แม้ว่าสัตว์จะต้องการในปริมาณที่น้อยมาก แต่จะขาดเสียมิได้ เมื่อเกิดอาการขาดวิตามินจะทำให้สัตว์แสดงอาการผิดปกติเฉพาะอย่างตามชนิดของวิตามินที่ขาด วิตามินแต่ละชนิดมีหน้าที่เฉพาะอย่าง ไม่สามารถทดแทนกันได้

6. น้ำ เป็นสารอาหารที่สัตว์ต้องการในปริมาณที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับสารอาหารตัวอื่น ทั้งนี้เนื่องจากน้ำเป็นส่วนประกอบของทุกเซลล์ในร่างกาย ทำให้ร่างกายสามารถคงรูปอยู่ได้ เป็นตัวทำละลายสารอาหารที่ร่างกายได้รับ พร้อมทั้งนำเอาสารอาหารไปส่งยังเซลล์ต่างๆ และช่วยนำของเสียจากเซลล์ต่างๆ ส่งออกนอกร่างกาย ช่วยรักษาอุณหภูมิของร่างกายให้คงที่ เป็นตัวกันกระเทือนให้กับระบบประสาทและอวัยวะภายในต่างๆ และเป็นส่วนประกอบของสารต่างๆ เช่น เอนไซม์ ฮอร์โมน เลือด น้ำเหลือง และเมือกต่างๆ เป็นต้น

ในการประกอบสูตรอาหารไก่เนื้อนั้น จำเป็นที่จะต้องทราบถึงความต้องการสารอาหารของไก่เนื้อในแต่ละช่วงอายุ และเนื่องจากไม่มีวัตถุดิบอาหารเพียงชนิดใดชนิดหนึ่งที่สามารถให้สารอาหารได้ครบถ้วนตามความต้องการของไก่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำวัตถุดิบอาหารหลายๆ ชนิด มาผสมกันเพื่อให้ได้สารอาหารครบถ้วนตามความต้องการของไก่เนื้อในแต่ละช่วงอายุ โดยทั่วไปแล้วส่วนประกอบของวัตถุดิบอาหาร และสัดส่วนโดยประมาณในสูตรอาหารไก่เนื้อ แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ส่วนประกอบของวัตถุดิบอาหารในสูตรอาหารไก่เนื้อ

แหล่งของวัตถุดิบ	ชนิดของวัตถุดิบ	% เหลือในสูตรอาหาร	
1. พลังงาน	แป้งและน้ำตาล	ข้าวโพด, ปลายข้าว, ข้าวฟ่าง, มันเส้น, รำสด	60
	ไขมันและน้ำมัน	ไขมันสัตว์, น้ำมันพืช	3
2. โปรตีน	พืช	กากถั่วเหลือง, ถั่วเหลืองไขมันเต็ม, กากเมล็ดทานตะวัน, กากคาโนล่า, กากปาล์มเนื้อใน	22
	สัตว์	ปลาป่น	8
3. แร่ธาตุ		โดแคลเซียมฟอสเฟต, เกลือ, แร่ธาตุพรีเมิร์	5
4. วิตามิน, วัตถุที่เติมในอาหาร		วิตามินพรีเมิร์, โปรไบโอติก, 프리ไบโอติก, เอนไซม์สังเคราะห์, สารกันเหี่ยว, สารกันรา, ฯลฯ	1
5. กรดอะมิโนสังเคราะห์		แอล-ไลซีน, ซีแอล-เมทไธโอนีน	1
	รวม		100

นอกจากวัตถุดิบอาหารที่กล่าวถึงในตารางที่ 4 แล้ว ยังมีวัตถุดิบอีกหลากหลายชนิดที่สามารถนำมาประกอบสูตรอาหารไก่เนื้อได้ แต่แหล่งพลังงานที่นิยมใช้เป็นหลักคือ ข้าวโพด เนื่องจากไก่สามารถย่อยได้ง่าย และมีสารสีที่ทำให้เมื่อไก่กินเข้าไปแล้ว ทำให้ไก่มีผิวหนังสีเหลือง โดยปกติในอาหารไก่เนื้อจะใช้ข้าวโพดเป็นส่วนประกอบถึง 60% ดังนั้นราคาข้าวโพดจึงเป็นตัวหลักสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดต้นทุนราคาอาหารไก่ การใช้ข้าวโพดต้องระวังในเรื่องของการปนเปื้อนของสารพิษจากเชื้อรา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดความเสียหายต่อการเลี้ยงไก่ การใช้วัตถุดิบตัวอื่นๆ เช่น ปลายข้าว มันเส้น ข้าวฟ่างสามารถนำมาใช้แทนข้าวโพดได้ ถ้าสามารถลดต้นทุนราคาอาหารได้ แต่การใช้ปลายข้าวหรือมันเส้นจะทำให้สีผิวหนังไก่ไม่เหลือง เพราะขาดสารสี จำเป็นต้องพิจารณาเสริมแหล่งสารสีเข้าไปด้วย ในส่วนของไขมันหรือน้ำมันนั้นจะเติมลงไปในการผสมวัตถุดิบที่ยังไม่พอกับความต้องการของไก่ ส่วนแหล่งของ

โปรตีนที่ใช้เป็นหลักคือกากถั่วเหลือง ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งโปรตีนที่ดีที่สุดจากพืช การใช้แหล่งโปรตีนอื่น ๆ มาแทนกากถั่วเหลืองสามารถทำได้ในกรณีที่เทียบราคาต่อหน่วยโปรตีนแล้วมีราคาถูกกว่ากากถั่วเหลือง นอกจากนี้แล้วยังต้องมีการเสริมแหล่งแร่ธาตุ วิตามิน กรดอะมิโนสังเคราะห์ และวิตามินที่เติมในอาหารตัวอื่นๆ เพื่อให้ได้สารอาหารครบถ้วนตามความต้องการของไก่เนื้อ

สำหรับความต้องการสารอาหารของไก่เนื้อโคราชนั้น ยังอยู่ระหว่างการทำการวิจัยเพื่อหาสูตรอาหารที่เหมาะสม ดังนั้นในปัจจุบันทีมผู้วิจัยจึงได้แนะนำให้เกษตรกรใช้อาหารไก่เนื้อสำเร็จรูปของบริษัททางการค้าที่มีขายอยู่ในท้องตลาดไปก่อน โดยแบ่งอาหารออกเป็น 3 ระยะดังนี้

1. อาหารไก่เนื้อระยะแรก ใช้เลี้ยงไก่อายุแรกเกิด ถึงอายุ 3 สัปดาห์ ให้ใช้อาหารที่มีระดับโปรตีนไม่น้อยกว่า 21%
2. อาหารไก่เนื้อระยะที่สอง ใช้เลี้ยงไก่อายุ 3 สัปดาห์ ถึงอายุ 6 สัปดาห์ ให้ใช้อาหารที่มีระดับโปรตีนไม่น้อยกว่า 19 %
3. อาหารไก่เนื้อระยะสุดท้าย ใช้เลี้ยงไก่อายุ 6 สัปดาห์ จนกระทั่งจับไก่ขาย ให้ใช้อาหารที่มีระดับโปรตีนไม่น้อยกว่า 17 %

สำหรับความต้องการน้ำของไก่เนื้อโคราชนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่สิ่งที่มีผลกระทบมากที่สุดคือสภาพอากาศ ในทางปฏิบัติควรจัดหาน้ำสะอาด ปราศจากเชื้อโรคหรือสิ่งปลอมปน ให้มีปริมาณเพียงพอเพื่อให้ไก่กินได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่อากาศร้อน

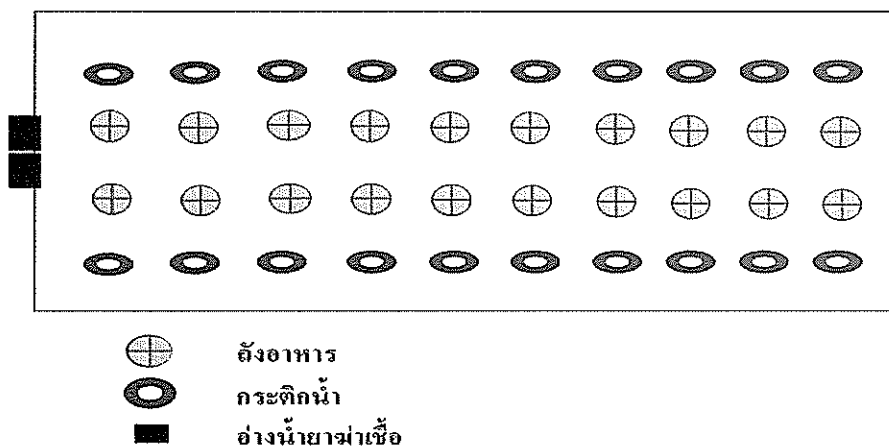
อาหารนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเลี้ยงไก่ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการให้อาหารและน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- การให้อาหาร จะให้กินอย่างเต็มที่ นั่นคือมีอาหารให้ไก่กินได้ตลอดเวลาตามที่ไก่ต้องการ และต้องมีน้ำสะอาดให้กินตลอดเวลา ควรให้อาหารตรงตามอายุเพื่อไก่จะได้รับสารอาหารต่างๆ ตรงกับความต้องการ และควรเลือกใช้อาหารที่มีความใหม่สดและน่ากิน

- ต้องมีการปรับระดับถังอาหารให้สูงขึ้นทีละน้อยเมื่อไก่โตขึ้น โดยให้ขอบบนของถังอาหารสูงระดับหลังไก่ การให้อาหารควรให้ครั้งละน้อยๆ แต่ให้บ่อยๆ ครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ไก่กินอาหาร และป้องกันการสูญเสียจากการหกหล่นของอาหาร อาหารควรอยู่ในระดับหนึ่งในสามของถังอาหาร และต้องแน่ใจว่าให้อาหารเพียงพอ โดยพื้นที่ให้อาหารต่อไก่หนึ่งตัวประมาณ 5 เซนติเมตร ถ้าใช้ถังอาหารแบบถังแขวน (ถังเหลือง) ควรใช้ 1 ถังต่อไก่ 25-30 ตัว

- การให้น้ำ จะต้องล้างกระติกน้ำให้สะอาดทุกครั้งก่อนที่จะเติมน้ำ และควรล้างกระติกน้ำและเปลี่ยนน้ำใหม่ทุกวัน น้ำที่ให้จะต้องเป็นน้ำสะอาด ปราศจากเชื้อโรค เมื่อลูกไก่โตขึ้นจะต้องปรับความสูงของกระติกน้ำให้สูงขึ้นตามตัวไก่ โดยให้ขอบบนของกระติกน้ำอยู่ระดับหลังไก่ เพื่อให้มีน้ำหกหล่นน้อยที่สุด โดยพื้นที่ให้น้ำต่อไก่หนึ่งตัวประมาณ 2 เซนติเมตร ถ้าเป็นกระติกน้ำ (ขนาด 3-5 ลิตร) ควรใช้ 1 ใบต่อไก่ 25-30 ตัว

ผู้เลี้ยงไก่จะต้องคำนวณจำนวนถังอาหารและกระตักน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของไก่ในแต่ละช่วงอายุ วิธีการสังเกตว่าถังอาหารมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ ให้ดูจากเมื่อเวลามีการให้อาหาร ถ้าไก่สามารถเข้าไปกินอาหารได้พร้อมกันทุกตัวถือว่าเพียงพอ ส่วนตำแหน่งของการวางถังอาหารและกระตักน้ำนั้นจะต้องกระจายให้ทั่วโรงเรือน ดังแสดงในภาพที่ 15

ภาพที่ 15 การจัดวางอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำในโรงเรือนเลี้ยงไก่

การที่ผู้เลี้ยงไก่จะทราบว่ากรให้อาหารปริมาณเท่าใดจึงจะมีความเพียงพอต่อไก่เนื้อโคราชนั้น จากผลการทดสอบการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชในฟาร์มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีของทีมนักวิจัย สามารถสรุปปริมาณอาหารที่กินต่อไก่ 100 ตัว ได้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ปริมาณการให้อาหารไก่เนื้อโคราช เพื่อให้ได้น้ำหนักตัวประมาณ 1.2–1.3 กิโลกรัม

อายุไก่ (สัปดาห์)	ปริมาณอาหารที่กิน ต่อไก่ 100 ตัว (กิโลกรัม)	ชนิดของอาหารที่ใช้
0–3	30	อาหารไก่เนื้อระยะแรก (โปรตีน ไม่น้อยกว่า 21%) จำนวน 1 ถุงๆ ละ 30 กิโลกรัม
3–6	90	อาหารไก่เนื้อระยะที่สอง (โปรตีน ไม่น้อยกว่า 19%) จำนวน 3 ถุงๆ ละ 30 กิโลกรัม
6–10	180	อาหารไก่เนื้อระยะที่สาม (โปรตีน ไม่น้อยกว่า 17%) จำนวน 6 ถุงๆ ละ 30 กิโลกรัม

จากตารางที่ 5 เป็นปริมาณอาหารที่ทีมนักวิจัยแนะนำให้เกษตรกรใช้เป็นแนวทางในการให้อาหารไก่เนื้อโคราช การที่ไก่ของเกษตรกรใช้อาหารน้อยหรือมากกว่าที่แนะนำไว้จนผิดสังเกต แสดงว่ามีความ

ผิดปกติเกิดขึ้น จึงต้องรีบหาสาเหตุให้พบเพราะจะมีผลกระทบต่อน้ำหนักตัวไก่และอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว โดยเฉพาะเมื่อไก่ของเกษตรกรกินอาหารมากกว่าที่แนะนำไว้มากจนผิดปกติ อาจเป็นไปได้ว่ามีการหกหล่นของอาหารเกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีโอกาสขาดทุนมากขึ้น

ข้อผิดพลาดที่มักเกิดขึ้นในการให้อาหาร ไก่ ได้แก่ การสูญเสียอาหารเนื่องจากการหกหล่นระหว่างการขนย้ายและลำเลียง การเติมอาหารในถังอาหารมากเกินไป ทำให้เกิดการหกหล่น (เติมทีละน้อยๆ แต่เติมบ่อยๆ เป็นวิธีที่ดีที่สุด) การเติมอาหารมาก เพราะหวังว่าจะได้ไม่ต้องให้อาหารทุกวัน นับว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด เพราะจะทำให้การหกหล่นได้ง่าย นกและหนูทำลายอาหาร อาหารขึ้นและขึ้นรา ส่งผลเสียหายต่อการเลี้ยงไก่ตามมา ซึ่งทำให้เกษตรกรมีโอกาสขาดทุนได้ เนื่องจากต้นทุนค่าอาหารถือเป็นต้นทุนที่สูงที่สุดคงที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

การให้วัคซีนป้องกันโรค

ในการเลี้ยงไก่นั้นจะเน้น “การป้องกันโรคมกกว่าการรักษา” โดยการป้องกันโรคนั้นสามารถทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1. การป้องกันโรคไม่ให้เข้าสู่ฟาร์ม สามารถทำได้โดยการวางผังฟาร์มที่ดีควบคู่กับการจัดการฟาร์มที่ดี ได้แก่ การทำความสะอาดโรงเรือนและฆ่าเชื้อโรคอย่างมีประสิทธิภาพ มีระยะเวลาในการพักให้นานพอสมควร (ไม่น้อยกว่า 7 วัน) มีอ่างจุ่มเท้าที่ผสมน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้าโรงเรือน อนุญาตให้นำผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในโรงเรือน เลี้ยงไก่อายุเดียวกันทั้งโรงเรือน โดยใช้ระบบ “เข้าพร้อมกัน-ออกพร้อมกัน”

2. การให้วัคซีนป้องกันโรค เป็นการให้แอนติเจน (เชื้อโรคที่ไม่สามารถก่อโรคได้ หรือก่อเกิดอาการของโรคได้แต่ไม่รุนแรง) เพื่อไปกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของไก่ให้สร้างแอนติบอดีเฉพาะต่อเชื้อโรค การป้องกันโรคระบาดที่สำคัญในไก่นั้น สามารถทำได้โดยการให้วัคซีนป้องกันโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่ยังมีการระบาดของโรคร้ายแรงอยู่หลายโรค ทำให้ต้องมีการจัดโปรแกรมวัคซีนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่การระบาดของโรคแต่ละโรค เนื่องจากมีวัคซีนหลายชนิดและการให้ที่แตกต่างกัน ผู้เลี้ยงจะต้องรู้จักวิธีการให้และโปรแกรมการให้วัคซีนไก่ที่เหมาะสม

ในความเป็นจริงแล้ว เป็นไปได้ยากที่จะกำหนดโปรแกรมวัคซีนให้เหมาะสมกับทุกสภาพพื้นที่ของการเลี้ยงไก่ ดังนั้น โปรแกรมวัคซีนที่แนะนำสำหรับไก่เนื้อโคราชต่อไปนี้ จึงเป็นการประเมินจากสภาพการเกิดโรคที่มักพบเป็นประจำในไก่เนื้อที่เลี้ยงในประเทศไทย นอกจากนี้ยังดูจากระยะเวลาที่ใช้เลี้ยงไก่เนื้อโคราช (ประมาณ 60-70 วัน) รวมถึงรายงานสภาพการเกิดโรคที่พบเมื่อมีการทำไก่เนื้อโคราชลงไปเลี้ยงในพื้นที่จริงของเกษตรกร โปรแกรมการให้วัคซีนสำหรับไก่เนื้อโคราชแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 โปรแกรมการให้วัคซีนสำหรับไก่เนื้อโคราช

อายุไก่ (วัน)	วัคซีนที่ให้	วิธีการให้
1	วัคซีนป้องกัน โรคมาร์กซ์*	ฉีดใต้ผิวหนัง
7	วัคซีนป้องกัน โรคนิวคาสเซิล และ โรคหลอดลมอักเสบติดต่อกัน	หยอดตา
14	วัคซีนป้องกัน โรคกัมโบโร	ละลายน้ำ
21	วัคซีนป้องกัน โรคนิวคาสเซิล และ โรคหลอดลมอักเสบติดต่อกัน	หยอดตา
35	วัคซีนป้องกัน โรคฝีดาษ	แทงปีก

*วัคซีนป้องกัน โรคมาร์กซ์ จะทำให้ที่โรงฟักไข่ (เกษตรกรไม่ต้องทำเอง)

การเลี้ยงในสภาพพื้นที่ที่ต่างกันออกไป อาจจำเป็นต้องพิจารณาให้วัคซีนชนิดอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นๆ ทั้งนี้เกษตรกรสามารถขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในท้องถิ่นของท่านได้

ในการทำวัคซีนที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้น มีข้อควรทราบและข้อปฏิบัติ ดังนี้

- ควรทำวัคซีนให้แก่ไก่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และไม่เป็นโรคเท่านั้น
- ศึกษารายละเอียดการเก็บรักษา ดูวันหมดอายุที่ระบุไว้ข้างขวด และทำวัคซีนตามคำแนะนำเฉพาะของวัคซีนแต่ละชนิด โดยการเก็บรักษาวัคซีนนั้นควรเก็บวัคซีนในตู้เย็นที่ไม่เปิด-ปิดบ่อยครั้ง มีอุณหภูมิ 4-8 องศาเซลเซียส และไม่ควรแช่ในช่องแช่แข็ง ถ้าพบว่าวัคซีนหมดอายุแล้วห้ามใช้เด็ดขาด
- วัคซีนทุกชนิด ก่อนทำต้องอยู่ในภาชนะที่ปิดมิดชิด ไม่ให้ถูกแสงแดด และแช่น้ำแข็งอยู่ตลอดเวลา วัคซีนที่เปิดใช้แล้ว ควรใช้ให้หมดภายใน 1 ชั่วโมง ถ้าวัคซีนเหลือต้องนำไปเผาทำลาย ห้ามเก็บไว้ใช้อีก
- การให้วัคซีนต้องได้ปริมาณตามที่กำหนด ในการหยอดตาต้องตั้งหลอดหยดในแนวตั้ง เพื่อให้วัคซีนหยดได้เต็มหยด ส่วนการให้วัคซีนแบบละลายน้ำ ต้องดื่มน้ำไก่ก่อนทำวัคซีน 2-4 ชั่วโมง (ขึ้นกับสภาพอากาศ) และให้ไก่กินน้ำผสมวัคซีนให้หมดภายใน 1-2 ชั่วโมง สิ่งสำคัญไม่ว่าจะเป็นการให้วัคซีนโดยวิธีการใด นั่นคือต้องมั่นใจได้ว่าไก่ได้รับวัคซีนครบทุกตัว และได้รับวัคซีนตามปริมาณที่กำหนด
- ขวดบรรจุวัคซีนหรือภาชนะที่ใช้ในการผสมวัคซีน เมื่อใช้แล้วควรดัดหรือเผาทำลายเชื้อก่อนทิ้ง โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น
- ห้ามใช้วัคซีนที่เสื่อมคุณภาพ หมดอายุ มีการปนเปื้อน หรือสีของวัคซีนเปลี่ยนไป
- ไม่ควรหวังผลจากการใช้วัคซีนแต่เพียงอย่างเดียว การป้องกันการติดโรคจากแหล่งอื่น การจัดการและสุขภาพบาลที่ดีจะช่วยป้องกันการเกิดโรค ได้ดีที่สุด

ในส่วนของการให้ยาเพื่อการรักษาโรค เกษตรกรไม่ควรตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อสัตว์เริ่มมีอาการป่วยต้องรีบแจ้งผู้เกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในท้องถิ่น หรือทีมผู้วิจัย) ให้ทราบทันที ทั้งนี้เพราะการให้ยารักษาโรคมีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นผู้ดูแล

การจัดเก็บข้อมูลภายในฟาร์ม

ผลสำเร็จของการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชนั้น สามารถวัดได้ 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ลักษณะทางการผลิต ได้แก่ น้ำหนักตัวไก่ ปริมาณอาหารที่กิน อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว อัตราการเลี้ยงรอด เป็นต้น

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ต้นทุนการผลิต รายได้จากการจำหน่ายไก่ กำไรสุทธิ เป็นต้น การบริหารงานฟาร์ม เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจดบันทึก การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การดำเนินการเพื่อปรับปรุงผลผลิตและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของฟาร์มให้ได้อยู่เสมอ ผลดีที่เกิดจากการบริหารจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้

- เกษตรกรรู้ตลอดเวลาว่า มีอะไรเกิดขึ้น ทำให้สามารถควบคุมการผลิตได้
- เกษตรกรสามารถคำนวณผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ กำไร-ขาดทุน ในการเลี้ยงไก่แต่ละรุ่นได้
- เกษตรกรสามารถเปรียบเทียบผลผลิตของตนกับเกษตรกรรายอื่นๆ หรือของตนกับผลผลิตรุ่นก่อนๆ เพื่อที่เกษตรกรจะสามารถวางแผนเพื่อปรับปรุงการเลี้ยงในรุ่นต่อไปได้

การบันทึกข้อมูลและสถิติต่างๆ ของการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ เพื่อที่จะได้นำเอาข้อมูลต่างๆ ไปวิเคราะห์และใช้ในการปรับปรุงการจัดการต่างๆ ให้ได้อยู่เสมอ และยังสามารถนำเอาข้อมูลที่ได้เหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชในรุ่นต่อไปได้ ข้อมูลการเลี้ยงที่บันทึกไว้จะสามารถบอกได้ว่าการเลี้ยงไก่ในครั้งหนึ่งๆ นั้นคุ้มค่าต่อการลงทุนลงแรงหรือไม่ ข้อมูลสำคัญที่ควรจดบันทึกไว้ (ตามแบบฟอร์มหน้า 29-30) ได้แก่

1. จำนวนไก่ที่เริ่มเลี้ยง เมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์มของเกษตรกรแล้ว ต้องมีการตรวจนับจำนวนไก่ว่าครบถ้วนหรือไม่ โดยปกติเมื่อซื้อไก่ 100 ตัว จะได้แถมมาอีก 2 ตัว รวมเป็น 102 ตัว ตรวจสอบดูว่ามีไก่ตายระหว่างขนส่งกี่ตัว ทำการบันทึกจำนวนไก่ทั้งหมดลงในแบบฟอร์มบันทึกข้อมูล

2. น้ำหนักตัวไก่ ควรต้องมีการสุ่มชั่งน้ำหนักตัวไก่ประมาณ 10% ของฝูง ที่อายุ 4, 6 และ 8 สัปดาห์ เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักตัวไก่ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่แนะนำในตารางที่ 1 (หน้า 9) หรือไม่ โดยการสุ่มนั้นจะต้องได้ไก่ที่เป็นตัวแทนของไก่ในโรงเรือน ไม่ควรเลือกเฉพาะตัวใหญ่ เพราะจะทำให้ค่าน้ำหนักเฉลี่ยที่ได้ ไม่ใช่ค่าน้ำหนักเฉลี่ยที่ถูกต้องของฝูง โดยปกติไก่ตัวผู้จะมีน้ำหนักตัวสูงกว่าไก่ตัวเมียประมาณ 20% ที่อายุเท่ากัน วิธีการสุ่มชั่งน้ำหนักที่สะดวกคือ ถ้ามีไก่ 100 ตัว ให้สุ่มไก่ตัวผู้ 3 ตัว และตัวเมีย 7 ตัว ชั่งน้ำหนัก และคำนวณหาน้ำหนักเฉลี่ยของฝูง เมื่อไก่ได้น้ำหนักส่งตลาด (อายุ 9-10 สัปดาห์) ให้ชั่งน้ำหนักไก่ทุกตัว บันทึกข้อมูลไว้ใช้สำหรับการคำนวณต่อไป

3. ปริมาณอาหารที่ให้ ควรต้องมีการบันทึกปริมาณอาหารที่ให้ทุกครั้ง เพื่อนำมาใช้ในการคำนวณหาอัตราค่าอาหารเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว

4. จำนวนไก่ตายและคัดทิ้ง เมื่อมีไก่ตายหรือถูกคัดทิ้ง ต้องทำการบันทึกเพื่อใช้ในการคำนวณหา อัตราการตาย และอัตราการเลี้ยงรอดต่อไป

5. ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงไก่ ควรต้องมีการจดบันทึกค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นค่าแกลบ ค่าน้ำยามาเชื้อ ค่ายาและวัคซีน ค่าพันธุ์ไก่ ค่าอาหารไก่ และค่าแรงงาน เป็นต้น เพื่อใช้ในการคำนวณต้นทุนการผลิต เทียบกับผลผลิตไก่ที่ได้ จะทำให้ผู้เลี้ยงทราบว่า การเลี้ยงไก่ในรุ่นนั้น ได้กำไร หรือขาดทุน

ตัวอย่างการคำนวณ

เกษตรกรส่งลูกไก่เข้ามาเลี้ยงจำนวน 500 ตัว ได้ลูกไก่แถมมา 2% เลี้ยงไก่จนครบ 65 วัน จับไก่ขายได้ทั้งหมด 495 ตัว ได้น้ำหนักไก่อรวมทั้งหมด 620 กิโลกรัม ใช้อาหารไปทั้งหมด 1,350 กิโลกรัม

- คำนวณน้ำหนักตัวเฉลี่ย

$$= \frac{\text{น้ำหนักไก่ที่ส่งขายทั้งหมด}}{\text{จำนวนไก่ที่ส่งขายทั้งหมด}}$$

$$= 620/495 = 1.25 \text{ กิโลกรัม}$$

- คำนวณอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว (FCR)

$$= \frac{\text{ปริมาณอาหารที่ไก่กินทั้งหมด}}{\text{น้ำหนักไก่ที่ส่งขายทั้งหมด}}$$

$$= 1,350/620 = 2.18$$

- คำนวณอัตราการตายและคัดทิ้ง (%)

$$= \frac{\text{จำนวนไก่ตายและคัดทิ้ง}}{\text{จำนวนไก่ที่เริ่มเลี้ยงทั้งหมด}} \times 100$$

จำนวนไก่ที่เริ่มเลี้ยงทั้งหมด เท่ากับ 500 ตัว รวมตัวแถม 10 ตัว รวมทั้งหมดเป็น 510 ตัว

จำนวนไก่ที่ขายได้ทั้งหมด 495 ตัว แสดงว่ามีจำนวนไก่ตายและคัดทิ้ง $510 - 495 = 15$ ตัว

$$\text{แทนค่าในสูตร} = (15/510) \times 100 = 2.94\%$$

- คำนวณอัตราการเลี้ยงรอด (%)

$$= 100 - \text{อัตราการตายและคัดทิ้ง}$$

$$= 100 - 2.94 = 97.06\%$$

เมื่อวิเคราะห์ผลการเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรรายนี้เทียบกับมาตรฐานการเลี้ยงไก่เนื้อโคราชใน ตารางที่ 1 (หน้า 9) พบว่าผลการเลี้ยงไม่ว่าจะเป็นน้ำหนักตัวเฉลี่ย และอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวมีค่าใกล้เคียงกับมาตรฐานที่กำหนด และมีอัตราการตายต่ำกว่า 3% (อัตราการตายของไก่เนื้อโคราชไม่ควรเกิน 5% และถ้าสามารถทำได้ต่ำกว่า 3% ถือว่าดีมาก)

รายงานการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

วันที่เข้าชุดไก่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ตัว

อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน
สัปดาห์ที่(1)	1				สัปดาห์ที่ (5)	29			
	2					30			
	3					31			
	4					32			
	5					33			
	6					34			
	7					35			
รวม					รวม				
อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน
สัปดาห์ที่(2)	8				สัปดาห์ที่ (6)	36			
	9					37			
	10					38			
	11					39			
	12					40			
	13					41			
	14					42			
รวม					รวม				
อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน
สัปดาห์ที่ (3)	15				สัปดาห์ที่ (7)	43			
	16					44			
	17					45			
	18					46			
	19					47			
	20					48			
	21					49			
รวม					รวม				
อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	ไก่ตาย (ตัว)	ยา-วัคซีน
สัปดาห์ที่(4)	22				สัปดาห์ที่ (8)	50			
	23					51			
	24					52			
	25					53			
	26					54			
	27					55			
	28					56			
รวม					รวม				

รายงานการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

วันที่เข้าลูกไก่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ตัว

อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน
สัปดาห์ที่(9)	57				สัปดาห์ที่(13)	85			
	58					86			
	59					87			
	60					88			
	61					89			
	62					90			
	63					91			
รวม					รวม				
อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน
สัปดาห์ที่(10)	64				สัปดาห์ที่(14)	92			
	65					93			
	66					94			
	67					95			
	68					96			
	69					97			
	70					98			
รวม					รวม				
อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน
สัปดาห์ที่(11)	71				สัปดาห์ที่(15)	99			
	72					100			
	73					101			
	74					102			
	75					103			
	76					104			
	77					105			
รวม					รวม				
อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน	อายุไก่(วัน)	วัน-เดือน-ปี	จำนวน อาหาร(kg)	โก๋ตาย (ตัว)	ซา-วิคชัน
สัปดาห์ที่(12)	78				สัปดาห์ที่(16)	106			
	79					107			
	80					108			
	81					109			
	82					110			
	83					111			
	84					112			
รวม					รวม				

คู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช

พิมพ์ครั้งที่ 2 : เมษายน 2557

ที่ปรึกษา : รศ.ดร. กนก ผลารักษ์

บรรณาธิการ : ดร. วิทวัส โมพี

คู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อโคราช (ฉบับเริ่มต้น)

พิมพ์ครั้งที่ 1 : เมษายน 2555

ที่ปรึกษา : รศ.ดร. กนก ผลารักษ์

บรรณาธิการ : ดร. วิทวัส โมพี

ทีมวิจัยโครงการ “การสร้างสายพันธุ์‘ไก่เนื้อโคราช’เพื่อการผลิตเป็นอาชีพวิสาหกิจชุมชน”

1. ผศ.น.สพ.ดร.บัญญัติ ลิขิตเดชาโรจน์ (หัวหน้าโครงการวิจัย ระยะที่ 1)
 2. ผศ.ดร.อมรรัตน์ โมพี (หัวหน้าโครงการวิจัย ระยะที่ 2)
 3. ดร.วิทวัส โมพี
 4. ผศ.ดร.สุทิสรา เข้มพะกา
 5. นายเฉลิมชัย หอมตา
 6. นายเพลิน เมินกระโทก
 7. นายธีระชัย ช่อไม้ (กรมปศุสัตว์)
-